

## EUROPEAN UNION AND THE NUCLEAR WEAPONS PROLIFERATION

Marina KOSTIĆ ŠULEJIĆ<sup>1</sup>, Mira ŠOROVIĆ<sup>2</sup>, Miad NAKHAVALI<sup>3</sup>

### ABSTRACT

The authors explore the driving forces behind the EU's non-proliferation policies toward existing proliferation cases and crises (India, Pakistan, North Korea, and the Middle East) and answer the question of why the EU's non-proliferation policy diverges in these cases. The main hypothesis is that there are inconsistencies in the EU's approach to the proliferation crisis, mainly because its policy is three-layered rather than purely normative or regime-type-dependent. The authors claim that it depends first on the preservation of the NPT regime and the UN SC resolution on the issue. But, secondly, in the absence of such a resolution, the regional and internal EU dimensions that matter. The article is based on the document analysis of the EU strategies, resolutions, cooperation agreements, joint declarations and actions. Then the authors use the qualitative comparative analysis of EU policies and measures toward the specific cases of countries that proliferated nuclear weapons or are accused of violating the NPT. The authors conclude that the EU approach prefers the multilateral UN-centred solutions, diplomacy and financial support, where it can act as a preventive actor, but that, in the cases of its absence and military counter-proliferation efforts, the EU stance becomes more divided and pragmatic depending on the regional security dynamics and the impacts the countries involved in crisis have on the EU.

### ARTICLE HISTORY

Received:

5/2/2026

Revised:

23/3/2026

Accepted:

7/5/2026

### KEYWORDS

European Union;  
non-proliferation;  
nuclear weapons;  
proliferation crises;  
NPT.

**Cite this article as:** Kostić Šulejić, Marina, Mira Šorović, and Miad Nakhavali. 2026. "European Union and the Nuclear Weapons Proliferation". *The Review of International Affairs* LXXVII (1197): 365–412. [https://doi.org/10.18485/iipe\\_ria.2026.77.1197.3](https://doi.org/10.18485/iipe_ria.2026.77.1197.3)

<sup>1</sup> Senior Research Fellow, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, Serbia. E-mail: [marina@diplomacy.bg.ac.rs](mailto:marina@diplomacy.bg.ac.rs), <https://orcid.org/0000-0002-1342-7332>

<sup>2</sup> Teaching Assistant, Humanistic Studies, University of Donja Gorica, Podgorica, Montenegro. E-mail: [mira.sorovic@udg.edu.me](mailto:mira.sorovic@udg.edu.me), <https://orcid.org/0009-0000-3685-1454>.

<sup>3</sup> Middle East Analitika, Belgrade, Serbia. E-mail: [miadnakhavali@gmail.com](mailto:miadnakhavali@gmail.com)

## Introduction

The European Union (EU) places the prevention of the use and proliferation of nuclear weapons as its highest priorities. However, while having a significant role in some cases of proliferation crisis, the EU has a minimal one in some other (Stojanović 2020, 39). This paper analyses and compares the different cases of nuclear weapons proliferation and crises such as in India, Pakistan, North Korea and Iran and assesses the EU policy, measures and successfulness in each of them. In order to answer the main research question of why the EU non-proliferation policy is inconsistent and unequally efficient in the specific cases of proliferation of nuclear weapons and what determines such outcomes, the paper identifies and compares several determinants: the existence of multilateral framework (Non-Proliferation Treaty<sup>4</sup> (1968) and United Nations' Security Council (UN SC) resolutions), the incentives behind the development of nuclear weapons (threat perception) and the internal EU dimension.

During the 1990s, there was an urgent need for several measures to be taken if the non-proliferation regime was to be preserved. The international community first faced the dissolution of the Soviet Union with nuclear weapons remaining in several former republics – Russia, Ukraine, Belarus and Kazakhstan – as well as the discovery of the Iraqi nuclear program. It was, then, faced with the announcements of North Korea to leave the NPT, which would have been the first case of withdrawal from the non-proliferation regime in the period when the NPT was due to expire. Finally, in 1998, the nuclear test explosions of India and Pakistan took place, making them the first nuclear-weapon states to arise outside the NPT regime. Although the first two cases were successfully settled at that time, the appearance of new nuclear states caused concerns and differentiated answers, including in the EU.

In the 2000s, the 2001 terrorist attacks in the USA, the supposed development of nuclear weapons by Libya and Iraq, as well as the discovery of hidden Iranian nuclear facilities in 2002, underlined the need for the development of a comprehensive and global EU non-proliferation regime. Additionally, North Korea withdrew from the NPT in 2003 and conducted its first nuclear test in 2006, with further to follow, combined with the massive development of missile technology. In such circumstances, the EU got more institutionally engaged in formulating strategies, policies and responses to the posed threats of weapons of mass destruction (WMD) proliferation and possible uses from both state- and non-state actors.

Since 2014 and Russian military activities in Ukraine, the emphasis has been given to the increasing risk of the use of nuclear weapons in regional conflicts,

---

<sup>4</sup> The non-proliferation treaty is the cornerstone of non-proliferation regime signed in 1968 and entered into force in 1970. In 1995, it was extended indefinitely. It is considered to be the result of a “great bargain” between the states that poses nuclear weapons (NWS) and non-nuclear weapon states (NNWS). It is considered that NPT rest on three “pillars”: 1) non-proliferation; 2) disarmament, and 3) peaceful use of nuclear energy. The Treaty is reviewed every five years, and the IAEA monitors compliance.

worsened relations with Russia, the collapse of arms control agreements in Europe, and the potential vertical proliferation of nuclear weapons by China, as well as challenges related to the modernisation of nuclear arsenals by all nuclear-armed states. Moreover, in the same context, the risks posed by the possible attack on the nuclear power plants put significant EU attention to the work and capabilities of the International Atomic Energy Agency (IAEA) in improving nuclear safety and security measures. The failure of the USA-North Korea denuclearisation talks during the first Trump administration and the USA withdrawal from the 2018 Iranian nuclear deal (Joint Comprehensive Plan of Action – JCPOA), further emphasised the threat posed by state actors. One of the counter-proliferation measures was taken in June 2025 when Israel, first by itself and then joined by the USA, attacked Iranian nuclear facilities and nuclear physicists, thus backsliding the Iranian nuclear program, especially in terms of reprocessing and uranium enrichment (Associated Press 2025). The dilemma still remains about the estimated 400 kilograms of uranium enriched up to 60% which is still allegedly stored at an undisclosed location (Rodgers, Williams, and Bermudez Jr. 2025). This left the issue of possible Iranian nuclear proliferation open, as well as the issue of nuclear and radiological terrorism, since Iran is among the countries considered to be state sponsoring terrorism, together with Cuba, North Korea, and Syria, which are currently listed as such by the US State Department (US Department of State 2026).

In this paper, the authors explore the EU approach toward the nuclear proliferation crises in the last three decades, highlighting its attitudes, strategies and measures. The first part of the paper will analyse the conceptual and normative underpinnings of the EU policies regarding nuclear weapons. In subsequent parts, the authors explore the EU approaches toward the proliferation in South Asia among the non-NPT members (India and Pakistan), and states that exited or consider existing NPT – North Korea and Iran according to three already mentioned determinants. We conclude that in these cases, the EU non-proliferation policy has been three-layered, rather than purely normative or regime-type dependent. First, it depended on the preservation of the NPT regime, thus much more concerned with the cases of withdrawal or breach of the Treaty than non-participation, and the UN SC resolution on the issue. Secondly, in the absence of such a resolution, there is the regional dimension – the EU’s judgment and capabilities to balance regional instabilities, the potential of the crises to trigger further proliferation in the region, and the level of readiness of these states to cooperate on further non-proliferation efforts. Thirdly, there is an EU dimension – the internal unity, the impact on the EU’s well-being, and the EU’s desire to express itself as a global power.

### **The EU Strategies, Policies and Activities in the Field of Nuclear Non-Proliferation, Arms Control and Disarmament**

At first, the EU Member States coordinated their national policies regarding non-proliferation through the European Political Cooperation (EPC). Most efforts focused on reaching common positions in international bodies, like the IAEA and the UN

General Assembly, though each country retained its own decision-making power (Müller and Michel 1996). During the 1990s, the EU began shaping more complex legal and policy frameworks in nuclear non-proliferation, influenced by the creation of the Common Foreign and Security Policy (CFSP) and French adoption of the NPT in 1992 (Grand 2000; Cornish, van Ham and Krause 1996). Also, the end of the Cold War and Iraq's 1991 clandestine nuclear program pushed the EU to take non-proliferation more seriously. These developments led scholars to question whether a unified EU approach to nuclear non-proliferation was emerging (Herrera 2025). Since the French adoption of the NPT, the principle of non-proliferation was embraced by all EU member countries, leading to a consensus within the EU. As a result, the EU has viewed the WMD threat as external, with its focus shifting away from nuclear weapons programs within the EU to concerns about nuclear weapons proliferation outside the EU (Grip 2025). The 1995 NPT Review Conference was the first time the EU presented a unified stance, and the EU's first joint action on non-proliferation matters "showed the world that the era of European strategic disunity was drawing to a close." (Van Ham 2011).

Accordingly, early theoretical work on EU nuclear non-proliferation policy used approaches suited to explaining how groups of states adopt new policy areas. During the rise of constructivism in International Relations, scholars like Checkel (1998) focused on concepts such as institutionalisation and elite socialisation. These helped explain how expert networks, or more precisely "epistemic communities", on WMD formed in the EU (Müller and Van Dassen 1997), and how national policies began to align due to growing EU-level institutions (Smith 2004). Besides, the EU became more active in global non-proliferation efforts, and debates grew about its security role. While the EU wasn't directly threatened by WMDs, experts warned of risks like the spread of nuclear technology, terrorist access to WMDs, and violations of non-proliferation norms (Müller 2003). After September 11th and the 2003 Iraq War, the EU formalised a stronger non-proliferation policy. However, some scholars argued that EU policy was becoming more aligned with USA's strategies, especially regarding the use of force (Sauer 2004). In that period, the EU gained recognition in global non-proliferation efforts, and academic debate increased over its security role and effectiveness. But, nearly two decades ago, an initial evaluation of the EU's role in nuclear non-proliferation found that the EU was more effective in promoting arms control within multilateral forums than in managing actual proliferation crises (Portela 2003). This is largely attributed to the nature of the EU as a collective actor, which tends to function more efficiently in structured, well-prepared multilateral environments than in the fast-paced and unpredictable context of international crises (Portela 2020; Kostić Šulejić and Stefanović 2023, 289-290).

The 2003 Council's Common Position on strengthening and expanding multilateral agreements for the non-proliferation of WMD and delivery systems acknowledged the growing threat of WMD proliferation, particularly the risk of terrorists acquiring chemical, biological, radiological, or nuclear materials (Council of the EU 2003a). The 2003 ESS identified WMD proliferation as a major security threat to the EU (Council of the EU 2003b, 5). However, the 2008 ESS

Implementation Report placed the proliferation of WMD by states as the top priority among global security challenges, ahead of terrorism and organised crime. It highlighted concerns about Libya, Iran, and North Korea, and noted the potential revival of civil nuclear power as a challenge to the non-proliferation system without proper safeguards. The report emphasised that an Iranian nuclear military capability would pose an unacceptable threat to EU security (European Council 2008, 3-7). The EU Strategy against Proliferation of WMDs introduced the non-proliferation clause in the agreements that the Union signs with third countries. In 2004, the EU supported the adoption of the Resolution 1540 which introduced measures for the prevention of the spread of WMDs and means of their delivery to non-state actors.

In 2008, alongside the ESS Report, the EU adopted new guidelines that stressed the growing threat posed by WMD proliferation, noting that both states and non-state actors (including terrorists) possessing such weapons would present significant security challenges. The document also recognised the role of accelerated trade and globalisation in facilitating WMD proliferation, making certain countries, private actors and illicit networks more likely to acquire these weapons (European Council Conclusions 2008, 3). The 'New Lines of Action' also emphasised the importance of promoting global participation in international treaties and ensuring that countries comply with them (Council of the EU 2008). Since 2010, the EU has supported the EU Non-Proliferation and Disarmament Consortium, a network of European think tanks that contributes to research and policy advice (EU Council Decision 2018). Furthermore, the EU's diplomatic engagement, such as the High Representative's involvement in nuclear negotiations with Iran, has enhanced its reputation in this field (Portela 2015).

To strengthen its involvement, the EU created a specific budget line under the CFSP to support non-proliferation efforts, alongside existing funding from the Community budget. Between 2014 and 2019, substantial financial resources were committed, including support for the IAEA and various bilateral threat reduction initiatives (Portela 2020). However, the EU's role goes beyond financial contributions. Today, the EU is recognised either as a supporting partner or as an independent actor in international non-proliferation efforts (Alcaro and Tabrizi 2014).

The rise of the Islamic State (ISIS) in 2015 and the issue of foreign terrorist fighters posed significant threats to European security. In recent years, there has been an increased focus on securing critical infrastructure and strengthening the link between non-proliferation and counterterrorism efforts. This connection has led to measures aimed at reducing chemical, biological, radiological, and nuclear risks within EU policies and institutions. The growing threat of WMD terrorism has expanded the definition of "weapons", considering the potential use of improvised explosive devices combining radioactive material and conventional explosives. As a result, controlling dual-use technologies and materials has become a key focus (Kostić 2021, 143).

In 2016, the *EU Global Strategy* acknowledged that the spread of weapons of mass destruction and their delivery systems continues to be an increasing threat to Europe and the broader world (EEAS 2016, 41). However, the 2019 Report on the

Global Strategy does not specifically refer to the WMD threat. Instead, it highlights that “non-proliferation and arms control are strategically at risk” (EEAS 2019, 8), recognising that the collapse of international regimes represents a new primary threat in the context of revived great power competition (Kostić 2021, 145).

The EU key guiding principles regarding WMD are now set in two broader strategic documents such as the EU Strategic Compass for Security and Defence (2022) and the Global Strategy for the EU’s Foreign and Security Policy (2016) which replaced the EU Security Strategy (2003) and two specific strategies – the EU Strategy against Proliferation of Weapons of Mass Destruction (2003) and the New Lines for Action (2008). Also, the EU provided significant support for the universalisation and implementation of the politically binding Hague Code of Conduct against Ballistic Missile Proliferation (HCoC) adopted in November 2002. Today, the basic challenge to this European role, however, comes from the decoupling from the US and growing concerns of the unreliability of the US nuclear umbrella, which might incentivise some EU members to search for the creation of its own nuclear forces, participation in “nuclear sharing” with France or the creation of a common European deterrent (Kostić Šulejić 2025, 47-50).

Besides, strongly opposing the spread of WMDs and supporting the enforcement of key international treaties such as the NPT, Biological Weapons Convention (BWC), Chemical Weapons Convention (CWC), and Comprehensive Test-Ban Treaty (CTBT), the EU’s strategy combines diplomacy, the use of economic sanctions, and collaboration with international bodies like the IAEA and OPCW. Divergence usually gets more intense when it comes to the military intervention against the potential proliferator.

The EU’s non-proliferation policy includes its commitment to export controls, enforcing strict regulations on the trade of materials and technologies that could be used in the development of WMDs. In addition, the EU has fostered partnerships with countries in key regions to prevent the illegal spread of WMD-related materials. Also, it is important to underline the EU’s significant role in forging international agreements designed to prevent nuclear proliferation. For instance, the EU has been a major supporter of the JCPOA with Iran, which aimed to restrict the nuclear activities of Iran, in exchange for sanctions relief. This diplomatic initiative demonstrates the EU’s ability to perform diplomatic roles in addressing the risks associated with WMD proliferation, but the great sidelining when it comes to military intervention.

Also, the EU plays a crucial role in promoting global security and upholding international norms in multilateral fora, particularly within the UN and the nuclear non-proliferation regime. Indeed, in multilateral forums such as the UN, the NPT and other arms control negotiations, the EU remains a leading force in advocating for non-proliferation, disarmament, and the prevention of WMD use. Through diplomatic efforts, support for international organisations like the IAEA and OPCW, and its unwavering commitment to international law, the EU continues to play a vital role in advancing global security and ensuring that WMDs do not threaten peace or stability.

The EU aims to strengthen the UN as the foundation of a rules-based multilateral order and work toward globally coordinated solutions with international and

regional organisations, governments, and non-state actors (EEAS 2016, 39). However, the EU is not united when it comes to the nuclear weapons ban, since some EU states such as EU neutrals (Austria, Ireland and Malta) adopted the Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons (TPNW 2017) and maintain generally negative view of the spread of nuclear energy, while other member states considered it as contrary to the NPT – the cornerstone of nuclear non-proliferation regime – and are not part of it (Kostić Šulejić 2024, 21).

### **The EU and Non-NPT Nuclear Weapons States**

This part of the paper will address the EU policies and measures regarding the non-NPT nuclear weapons states – India and Pakistan. It will analyse the existence and influence of three main variables (participation in multilateral regimes and existence of UN SC resolutions, regional security dynamics, proliferation concerns and internal EU dimension) on the formulation and conduct of EU non-proliferation stances in these cases.

#### ***The EU and India Relations in the Nuclear Domain***

In dealings with India, the EU is trying to balance the interest-based and value-based approach, which includes constant calls to India to join the multilateral non-proliferation regime but falls short of any restrictive measures or conditionality. The nuclear weapons of India or Pakistan are not mentioned in the documents on cooperation or joint statement, and plans of action.

During the Cold War, India prioritised nuclear non-proliferation and disarmament, especially as part of the Non-Aligned Movement, and promoted the peaceful uses of nuclear energy. In 1974, it conducted a “peaceful nuclear explosion”, claiming that it was for peaceful purposes, and considering the 1998 tests to be the first demonstration of an Indian nuclear bomb. While it viewed the spread of nuclear weapons as a threat, India chose not to sign the NPT after negotiations, believing that joining would compromise its security (Zhu 1997). China’s possession of nuclear weapons in 1964, its recognition in the NPT as a nuclear weapons state, and Pakistan’s advancement in the nuclear weapons program both pushed India to stay out of the NPT and to conduct its first nuclear test, which was soon followed by Pakistan’s (Menon 2016). The USA response to both “peaceful nuclear explosion” in 1974 and nuclear weapons tests in 1998 was resolved and strict with the imposition of economic sanctions and other restrictions (Menon 2016, 34-35), with the development of national and international export controls and the creation of the London Club (later called Nuclear Supplier Group) in 1974. On the other side, the response of the Western European countries in 1974 was divided – France supported the Indian choice, especially the underground testing (Parrikar and Sarkar 2012), the UK strongly condemned it, and Germany, Sweden and Denmark suspended their bilateral aid to India (Dutta 2023). For the tests in 1998, what was especially concerning was that they were conducted in the period of global arms

control and disarmament uprising after the end of the Cold War, indefinite extension of the NPT in 1995 and signing of the CTBT in 1996, which, on the other side, cemented the existing non-proliferation regime of “haves” and “have-nots”. France and the UK also condemned it through the UN SC Resolution 1172 (UN Security Council 1998), and the European Parliament adopted the Resolution on Nuclear Testing by India and Pakistan (EP Resolution 1998), condemning these tests and calling for the immediate accession of both parties to the NPT and CTBT, as well as a halt on their ballistic missile programs.

Close cooperation between the European Community (EC) and India was established with their first agreement signed in 1973. It was followed by the Agreement for Commercial and Economic Cooperation in 1981, Joint Political Declaration in 1993, Cooperation Agreement on partnership and development signed in August 1994, strategic partnership from 2004 and Joint Action Plan signed in 2005. The EU-India summits were held since 2000 first summit in Lisbon, culminating with the 16<sup>th</sup> EU-India summit in January 2026 when two sides signed the Free Trade Agreement and the EU-India security and defence partnership. The New strategic EU-India agenda was adopted in October 2025 and was already announced by the new EU Commission priorities 2024-2029. The EU and India have developed partnerships in many areas, including the Strategic Dialogue on Foreign and Security Policy launched in June 2025, and the relationship with India is crucial for the EU Indo-Pacific Strategy in many ways (European Council 2025b). At the 16<sup>th</sup> EU-India Summit on 27 January 2026, the sides adopted the document ‘Towards 2030: EU-India Joint Comprehensive Strategic Agenda’, which will guide cooperation in five areas – prosperity and sustainability, technology and innovation, security and defence, connectivity and global issues, and people-to-people cooperation (European Union 2026, 1).

Thus, the EU accepts India not as a proliferation threat, but as a partner, in fact, in fighting nuclear proliferation to third countries and non-state actors, promoting export controls, multilateralism and rules-based international order, and an actor to be influenced regarding Russian capabilities to conduct the war in Ukraine. India today is “a vital partner” for the EU, and the EU “welcomes India’s rise as a global power” which benefits the EU, and as a security provider in the “Indian Ocean and wider Indo-Pacific” (European Commission 2025, 1). The cooperation with the EU is largely presented as an alternative to India’s cooperation with Russia and China, based on “shared values”. The EU also offers support in fighting Pakistan’s cyberattack or “terrorism” and cooperation in the framework of quadrilateral cooperation between India, Australia, Japan, and the United States (“the Quad”) (Wadwa 2020).

In 2025, it is estimated that India has a total inventory of 180 nuclear warheads and likely possesses a nuclear triad (Kristensen and Korda 2025, 210). It follows the Credible Minimum Deterrence doctrine and ambiguous “no first-use” policy, meaning nuclear weapons would be used in retaliation for a nuclear, but also the other WMDs, attack on Indian territory and forces (Kostić Šulejić 2024, 37). Thus, it operates nuclear forces for almost three decades and presents itself as a

“responsible nuclear state”. This means that India acts in respect of the non-proliferation standards, participates in export control regimes, cooperates with the IAEA, have the treaty with the US on civilian nuclear energy, which has provided India with the possibility to participate in civil nuclear trade, and access to nuclear technology. These activities oblige India to accept the IAEA safeguards, separation of its civilian and military programs and nuclear test moratorium (Wülbers 2011, 30; 193). India is also presenting itself as an important economic partner and a democratic country that shares its values and position with the EU and does not threaten the global community with its nuclear forces. However, although some consider that the Nuclear Deal with the US gave to India a *de facto* status of nuclear state without being part of NPT (Wülbers 2011, 28-29; Denza 2018, 194), its constant pursuit of NSG membership since 2016 demonstrates its awareness that it is still not a legitimate nuclear power. The basic problem lies in its non-NPT status, the issue of other non-NPT nuclear-weapon states, particularly Pakistan, which is supported by China in its search for equal treatment in cooperation with NSG and membership in this group (Parekh 2026). The EU approach to India in the nuclear domain is diverse along the divisive line between the EU countries that favour the nuclear weapons ban (such as Austria and Ireland), and those who support the spread of nuclear energy and Indian membership in NSG – France and the former member UK. The EU position toward India’s nuclear weapons is thus a sort of consensus among these two groups, with the priority of closer cooperation. The EU keeps “engaging with India on upholding the multilateral non-proliferation, disarmament and arms control framework” and encourage India to join NPT, CTBT, and the Arms Trade Treaty (European Commission 2025, 15), but does not perform any restrictive measures on India, is not engaged in any disarmament activities regarding India’s nuclear weapons and it even dropped its non-proliferation clause, which India considered to be a political condition, from the negotiations on the free trade agreement (Dutta 2023). Since the early 2000s, the EU and India have also started close cooperation in the field of civilian nuclear energy, and especially with the cooperation agreement between the EUROATOM and the Department of Atomic Energy of India in 2020. Besides, India has bilateral agreements on nuclear cooperation with France, the UK and the Czech Republic.

### ***The EU and Pakistan Relations in the Nuclear Domain***

In dealings with Pakistan, the EU is preferring the policy of balancing to a maximum possible extent, thus not outlining Pakistan during the EU’s more and more developing relations with India. The EU puts aside to a large degree its value and rules-based approach, having in mind that Pakistan can be considered as “an irresponsible nuclear weapon state,” and is not using restrictive measures to force Pakistan to adhere to the multilateral non-proliferation regime, something that the EU is constantly calling for Pakistan to do.

After the war with India in 1971, Pakistan launched Kahuta project (incorporating Project-706) to produce a uranium bomb, which was partly financed by Libya until

1979. By the late 1970s, Pakistan began clandestinely developing its nuclear capability, becoming operational with uranium enrichment by 1980 (Rizvi 2001, 944-946). The technology for the uranium enrichment was acquired through the A.Q. Khan Network<sup>5</sup>, but China was also involved in building Pakistani nuclear capabilities (Price 2014, 30). The Indian 1974 “peaceful explosion” prompted Pakistan’s efforts, and the project was disbanded in 1983 after a successful cold test of weapons components (World Nuclear Association 2025). It is usually supposed that India conducted five nuclear tests in the period 11-13 May 1998, and that Pakistan followed with six in the period 28-30 May of the same year, together with the test of its then longest-range missile (1500km) Ghauri missile. These tests ended the policy of nuclear ambiguity, where both countries had avoided weaponizing their nuclear capabilities (Rizvi 2001, 943). Within this context, Pakistan adopted a minimal deterrence strategy to address regional security challenges, given its geographic and military disadvantages compared to India (Rizvi 2000, 66-68).

According to estimates, Pakistan has a total inventory of around 170 nuclear warheads and possesses a nuclear triad (Kristensen and Korda 2025, 211). Pakistan does not advocate a “no first-use” policy, primarily due to its enmity with India, its use of armed forces, and the significant capabilities of its conventional weapons. Therefore, Pakistan is not a member of the NPT. It follows the doctrine of “full spectrum” deterrence, and it is developing nuclear capabilities and weapons accordingly (Kostić Šulejić 2024, 37). Pakistan position regarding the arms control treaties is that it will consider whatever India agrees to first (Krepon 2008).

The EU stance toward the Pakistan nuclear program is shaped by Pakistan’s relation to terrorist organisations such as al Qaeda and other Islamic extremist groups, the breach of non-proliferation standards, such as through the A.Q. Khan network, unclear division of military and civilian nuclear facilities, limited cooperation with IAEA, and close cooperation with China. Thus, unlike India, in Western discourse, Pakistan stands as an “irresponsible nuclear state.” This is why, unlike India, it is still under NSG sanctions and is not permitted to conduct trade in nuclear materials, but with the continuation of significant support from China in developing Pakistani’s nuclear programs (World Nuclear Association 2025). However, since after the September 11, 2001 terrorist attacks on the USA, the West needed the cooperation of Pakistan in fighting terrorism and maintaining its troops in the region. In January 2026, Pakistan became part of Trump’s Council for Peace, while India is still reconsidering its participation. Additionally, it appears that the EU is trying to hold a balance in its relationship with both India and Pakistan. Today, the EU and Pakistan relations are governed by the Cooperation Agreement on partnership and development (2004) and the Strategic Engagement Plan (2019), which covers many

<sup>5</sup> Pakistani scientist Abdul Qadeer Khan worked for the international consortium URENCO which enabled him to come into possession of the technology for enriching uranium. His network provided Libya with a centrifuge plant and nuclear weapons designs from the late 1990s to 2003 to help build a weapons program there and transferred centrifuge technology to North Korea and Iran in the 1990s (World Nuclear Association 2025).

areas of mutual interests, including trade, development assistance, and political and security cooperation. There are also other mechanisms of cooperation based on “shared values, principles, and commitments”, such as annual EU-Pakistan Joint Commission meetings preceded by Subgroup meetings on Democracy, Governance, Rule of Law and Human Rights, Trade and Development, EU-Pakistan Strategic Dialogue, Political Dialogue between the EU and Pakistan, and the EU-Pakistan Joint Commission and the Pakistan-EU comprehensive Migration and Mobility Dialogue. In 2023, the EU removed Pakistan from the list of high-risk countries. The EU is also expecting Pakistan to respect the non-proliferation norms, countering the spread of nuclear weapons technology, terrorism and abide by the nuclear test moratorium.

### **The EU And NPT Present and Former Non-Compliance States**

This part of the paper will address the position of the EU regarding the non-compliance states, which, in difference from India and Pakistan, which never participated in the NPT, were its members but were breaching it.

#### ***The EU and North Korea Relations in the Nuclear Domain***

North Korea (Democratic People’s Republic of Korea – DPRK, commonly known as North Korea) joined the NPT in 1985 as NNWS, after being pressed by the Soviet Union, from whom it hoped to get nuclear power plants, but announced its withdrawal already in March 1993, after IAEA accusations of non-compliance with the Safeguards Agreement, and thus the NPT, and referred the issue to the UN SC (Gilinsky 2026). The UN SC adopted Resolution 825, which called upon the DPRK to reconsider its decision to withdraw from the NPT and allow the IAEA inspection team to enter the nuclear waste sites, DPRK had previously refused to allow. The DPRK withdrawal would come immediately before the Extension and Review NPT Conference, making it a matter of outmost importance, and the Agreed Framework was reached in October 1994, eliminating to some degree the issue of North Korean withdrawal that might shake the indefinite extension of the NPT. In the period 1997-2006 (two 5-year terms), the EU was effectively involved in the Korean Peninsula Energy Development Organisation (KEDO<sup>6</sup>), which, according to Hautecouverture

---

<sup>6</sup> Joint statement of the USA and DPRK to achieve peace and security on a nuclear-free Korean Peninsula was issued 11 June 1993. Agreed statement between the USA and DPRK on N. Korea nuclear issue was delivered on 12 August 1994. The Agreed Framework between the United States of America and the Democratic People’s Republic of Korea was signed 21 October 1994, after almost a month of negotiations in Geneva with the aim to “negotiate an overall resolution of the nuclear issue on the Korean Peninsula.” (Agreed Framework 1994, 1). Besides technical issues and commitments regarding the US replacement of the DPRK’s graphite-moderated reactors and related facilities with light-water reactor power plants, the Agreement also

(2020) “remains to date the most ambitious form of EU involvement in the North Korean nuclear crisis in more than 25 years.” This author, also, considered the EU involvement in KEDO as “a crucial experience for understanding both the current North Korean nuclear crisis and European policy in this field over the past 15 years” and an issue that “has in fact shaped European security policy in North-East Asia.” (Hautecouverture 2020). The main issue with KEDO and European participation was the financial contribution to this very expensive bargain, and the EU finances were mostly used for heavy oil supplies (European Parliament 1999). The EU participated for the reasons of improving security in Asia and non-proliferation, but also preventing N. Korea from providing North Africa with ballistic missiles or nuclear weapons technologies, partly to compensate for a Japanese commitment to security in Europe, and partly to enable European companies, especially those in the nuclear sector, to benefit from the contracts that KEDO would be awarding (European Parliament 1999).

KEDO’s Secretariat ceased to exist in May 2006 but did not terminate the organisation immediately. Instead, the Board of Directors maintained it as a legal entity (“empty shell” status), which would “in fact allow its members to uphold financial claims against the DPRK for financial losses (which amount to USD 1.89 billion), to provide them with legal protection against liability or compensation claims and to keep the ownership of the infrastructure and other assets in the DPRK (Council of the EU 2025, 1). The agreements between the Euratom and KEDO were thus constantly renewed in three-year periods, the last one being in November 2025, negotiated retroactively for the time frame 2024-2027 (Council of the EU 2025).

With the involvement in KEDO, the EU also hoped to gain new engagements for its nuclear energy sector but, although part of the Executive Council, the EU did not obtain a veto right in this Organization. N. Korea conducted its first nuclear weapon test in October 2006. Previously, in January 2003, N. Korea withdrew from the NPT, while in January 2002 the US President Bush declared it to be part of the “Axis of evil,” contemplating the possible military intervention, but choosing instead to

---

envisaged the normalization of political and economic relations and the US commitment to “provide formal assurances to the DPRK, against the threat or use of nuclear weapons by the U.S.,” while the DPRK will “constantly take steps to implement the North-South Joint Declaration on the Denuclearization of Korean Peninsula.” (Agreed Framework 1994, 3). The Korean Peninsula Energy Development Organization (KEDO) was then established to implement agreed framework in March 1995 when the representatives of the United States, the Republic of Korea and Japan signed the agreement (“KEDO Charter”) in New York. The European participation was arranged in July 1997, with the signature of the “Agreement on the Terms and Conditions for the Accession of the European Atomic Energy Community (EAEC/Euratom) to KEDO”, which entered into force on 19 September 1997. The initiative was also joined by several other countries, from Europe Poland joined in 1997, and the Czech Republic in 1999, and other provided financial contributions. KEDO ceased to exist on 31 May 2006, when the Board of Directors took the decision to end its mandate. The two LWR never came into existence.

intervene in Iraq. However, various diplomatic activities continued after 2006, first with the “six-party talks” that ended in 2009, where Europeans had no participation, and later mostly bilateral agreements with S. Korea and the US. The whole endeavour ended with N. Korea final conviction in 2022 that only possession of nuclear weapons can guarantee security and deter a possible US military attack, and a complete lack of EU involvement in decisions over the issue.

Unlike the cooperative security engagements with India and Pakistan, the EU is applying a “policy of critical engagement” with N. Korea, with the imposition of restrictive measures and condemnations, since 2006. It was previously joined by strong diplomatic efforts and financial aid, while now the EU expresses readiness to “work with all partners in promoting a meaningful diplomatic process aimed at the complete, verifiable and irreversible denuclearisation of the Korean peninsula,” with the abandonment of its existing nuclear programs, any other weapons of mass destruction and ballistic missile programs as well (EEAS 2024). The EU approach toward DPRK is UN-centric and oriented toward the upholding of the UN SC resolutions regarding DPRK’s nuclear program, with the first one, 1718, being adopted in 2006 shortly after DPRK’s first nuclear test on 9 October 2006. The EU also has its own autonomous sanctions regime against North Korea, since 2016, which is currently one of the most restrictive in force (European Council 2026). The EU restrictions on N. Korea include travel bans, asset freeze in trade, goods and technology which could aid the DPRK’s weapons programme (European Council 2026). The EU also recognises the future limitations of the UN SC consensus on the N. Korea issue, having in mind the closer N. Korea – Russian relations and growing polarity with Russia and China. The EU is constantly connecting the development of North Korea’s nuclear and ballistic weapons program with poor living conditions in the country and a lack of human rights, and calling DPRK to rejoin the NPT (EEAS 2022).

The EU and N. Korea conducted political dialogues since 1998, until the 14<sup>th</sup> session held in 2015, after which the dialogue has been suspended. The EU is constantly condemning the launch of N. Korea’s ballistic missiles and calls for its involvement in the non-proliferation regime as a non-nuclear-weapon state. However, similarly to India, DPRK has constantly been searching for its recognition, at least *de facto*, as a nuclear-weapon state. In September 2022, it passed the law which declared N. Korea to be a nuclear weapons state, a status considered to be “irreversible”, with ruling out the possibility of any further talks on denuclearisation and enabling it to use a pre-emptive nuclear strike for self-protection (BBC 2022). A year later, North Korea has adopted a constitutional amendment that states that North Korea “develops highly nuclear weapons to ensure” its “rights to existence” and to “deter war” (Reuters 2023). The EU position on the matter is that North Korea “cannot and will never have the status of a nuclear-weapon State” under the NPT (EEAS 2023). In difference from India and Pakistan, the DPRK nuclear forces are aimed at the USA and its allies and partners in the region, primary South Korea and Japan, which is why they are largely seen as threats to international peace and security, thus being intolerable. The fight against the trilateral cooperation between the U.S., South Korea and Japan, marked as the ‘Asian version of NATO’ by North

Korean leader Kim Jong-un, brought it closer to Russia and further alienated it from the EU.

North Korea presents a significantly different case in the context of the EU's non-proliferation policy. North Korea is the most defiant non-NPT nuclear state, having withdrawn from the NPT in 2003 and having conducted six nuclear tests between 2006 and 2017, despite UN SC resolutions and various sanctions. In the same period, N. Korea has engaged in bilateral and multilateral negotiations, such as the Six Party Talks and the 2018-2019 Trump-Kim summits, to gain concessions in exchange for partial denuclearisation. However, these efforts ended in 2022 declaration of N. Korea as an "irreversibly" nuclear-weapon state. This narrowed the space for the EU acting preventively, its counter-proliferation measures and nuclear energy cooperation and widened the possibility of the US-led military intervention, despite the nuclear weapons possession. In January 2026, the DPRK had already fired two series of ballistic missile tests, the first one on 4<sup>th</sup> January, a day after the US conducted an invasion of Venezuela and seized its President, Nicolas Maduro, although it is still refraining from conducting a 7<sup>th</sup> nuclear weapons test (Shin 2026). With the MIRV and hypersonic missiles capabilities, North Korea presents a growing threat to the US, which would expect its allies to be capable of supporting its military action.

The EU's sanctions on North Korea have been extensive, including an arms embargo, restrictions on specific imports and exports, asset freezes, travel bans, and additional economic and political pressures, such as bans on financial resources, luxury goods, and overseas labour. These measures were first introduced in 2006 in response to North Korea's first nuclear test and were gradually strengthened following subsequent nuclear and missile tests in 2013, 2016, 2017, and 2019. Over time, the sanctions' scope expanded to include both broad bans and targeted actions against individuals and entities. Until the Russian invasion of Ukraine in 2022, North Korea was the most sanctioned country by the EU (Novotná 2022, 185-201).

The recent actions of North Korea have significantly heightened tensions in East Asia and drawn international concern. In February 2025, North Korean leader Kim Jong-un ordered the full nuclear readiness of the country's military forces following a cruise missile test, signalling a commitment to expanding the nation's nuclear capabilities. This move has been met with criticism from the United States, South Korea, and Japan, who view it as a destabilising factor in the region. Additionally, North Korea has deepened its military ties with Russia. In June 2024, the two countries signed a Comprehensive Strategic Partnership Treaty, which includes provisions for mutual defence assistance in the event of armed aggression (WENEWS 2024). Reports indicate that North Korea has supplied over 20,000 containers of munitions to Russia, enabling increased missile strikes against Ukrainian civilian infrastructure. In return, Russia has provided technological support to enhance North Korea's missile capabilities (Reuters 2025). Domestically, North Korea has been focusing on military modernisation while the international community continues to monitor these developments closely, urging North Korea to engage in dialogue and de-escalate tensions.

### ***The EU Position toward the Proliferation Crisis in the Middle East***

China, Russia, Pakistan and A. Q. Khan Network had a large impact on the development of the Iranian nuclear program in the 1990s, but the US were the first to actively promote nuclear development in the Middle East through initiatives such as the Atoms for Peace program. Under this initiative, Iran, led by the Shah, was a primary recipient of U.S. assistance aimed at developing peaceful nuclear energy. After the 1979 revolution, Iran entered into hostile relations with both the US and Israel, which added to their fear that Iran might strive to develop nuclear weapons. However, as the Iranian president stated in June 2025 on the occasion of the Iranian parliament's consideration of the withdrawal from the NPT, nuclear weapons would be against the religious edict by Supreme Leader Ayatollah Ali Khamenei (Reuters 2025). Nakhavali and Kostić (2026, 192) identify four main ideational variables that determine the possible development of Iranian nuclear weapons: External actors' interest and policies in the Middle East till 1970s; Regime type and the new "friends-enemies" equation); Relation of the power-holders toward the Iranian past and; Nuclear energy policies of other actors in a region that are perceived as enemies of the Iranian regime, in particular the Israeli policy of nuclear ambiguity.

After the terrorist attacks in the USA on 11 September 2001, Iran was designated as part of the "Axis of Evil" by the Bush administration in 2002, together with North Korea. It was followed by the revelation of undeclared Iranian nuclear facilities for the enrichment of uranium, which fuelled widespread concerns that the United States might launch another military intervention in the Middle East. The EU stepped in with the diplomatic efforts, which resulted first in Tehran Declaration in October 2003 and the Paris Agreement in November 2004, which were designed to address Iran's nuclear ambitions through negotiation rather than confrontation (European Parliament 2006). This agreement failed over the disagreements on the extension of suspension of Iranian enrichment and conversion activities (Mousavian, 2008, 174–180). In 2005, new rounds of negotiations were held between Iran and the E3—France, Germany, and the United Kingdom—aiming to address international concerns over Iran's nuclear program. However, Iran grew increasingly dissatisfied with the talks, believing that the EU had failed to adequately acknowledge its right to peaceful nuclear technology under the NPT. Iran constantly considered nuclear energy as its "inalienable right" (Ahmadinejad 2005), which poses a substantial question of the limits between civilian and military nuclear energy developments. Iran faced pressures between 2006 and 2013, as it was referred to the UN SC, resulting in a series of sanctions imposed by the UN, along with the USA, and the EU embargo over its nuclear program. At the same time, despite several rounds of negotiations, such as the Geneva and Istanbul talks, discussions remained deadlocked due to Iran's insistence on its right to enrich uranium and the West's demand for its full suspension (Alcaro 2018).

All preceding attempts to resolve Iran's nuclear issue had failed until the US President Barack Obama adopted a different approach in 2009, seeking a diplomatic solution with Iran. Meanwhile, Iran, under President Mahmoud Ahmadinejad and

Supreme Leader Ali Khamenei, decided to engage with the US in meaningful negotiations. During this period, multiple rounds of unofficial talks took place in Oman (Times of Israel 2013), which likely laid the groundwork for the eventual nuclear agreement. The situation shifted dramatically in 2013 when Hassan Rouhani, a reformist, became Iran's president, campaigning on a platform to resolve the nuclear standoff with the West. After the adoption of the Joint Plan of Action in November 2013, extensive negotiations in Vienna, Iran and the P5+1 nations, together with the EU, reached the JCPOA<sup>7</sup>, along with a Roadmap Agreement between Iran and the IAEA. The very mention of the "E3/EU+3" in the Treaty text instead of "P5+1" formula suggests the EU's endeavour to present itself as a leading diplomatic power in this matter. The JCPOA was adopted by the UN SC resolution 2231, which proves the EU's preferred approach to settling the crises. In January 2016, the IAEA verified that Iran had met its key nuclear-related commitments, which was confirmed by the US Secretary of State. Consequently, the US and the EU lifted nuclear-related sanctions on Iran as outlined in the agreement (US Department of State n.d.). Nevertheless, JCPOA had a short-lived existence. When Donald Trump assumed the US presidency in January 2017, he repeatedly criticised the agreement, calling it "the worst deal ever negotiated" and arguing that it failed to prevent Iran from eventually developing nuclear weapons. Despite efforts by European allies, including France, Germany, and the United Kingdom, to persuade the US to remain in the agreement and address concerns through diplomatic channels, Trump ultimately announced the US withdrawal from the JCPOA on 8 May 2018 (The White House 2018). This decision was highly influenced by the Israeli position, whose Prime Minister Benjamin Netanyahu stated: "We convinced the U.S. president [to exit the deal], and I had to stand up against the whole world and come out against this agreement." (Fulbright 2018). The withdrawal led to the immediate reinstatement of US sanctions on Iran.

After Trump's unilateral withdrawal from the JCPOA, the EU sought to bring the US back into the agreement while encouraging Iran to remain committed. A key effort was INSTEX, a trade mechanism established by France, Germany, and the UK (E3) to bypass US sanctions and facilitate trade with Iran. Additionally, the Macron Proposal, which aimed to provide a \$15 billion credit line to Iran, failed due to the need for US approval (Aftalion 2020). At the same time, Iran became increasingly

---

<sup>7</sup> The JCPOA supposed to ensure that Iran's nuclear programme will be exclusively peaceful and reaffirms that "under no circumstances will Iran ever seek, develop or acquire any nuclear weapons." It envisaged the "comprehensive lifting of all UN Security Council sanctions as well as multilateral and national sanctions related to Iran's nuclear programme, including steps on access in areas of trade, technology, finance, and energy." (JCPOA 2015, Preamble). Iran was committed to carry out its uranium enrichment-related activities, including safeguarded R&D exclusively in the Natanz Enrichment facility, keep its level of uranium enrichment at up to 3.67%, and, at Fordow, to refrain from any uranium enrichment and uranium enrichment research and development and from keeping any nuclear material (JCPOA 2015, point 5).

frustrated with the lack of economic benefits from the JCPOA and deemed INSTEX insufficient. Ultimately, while Europe attempted to uphold the agreement, INSTEX proved largely ineffective due to structural issues, European banks' overcompliance, and the overarching influence of the US sanctions.

The JCPOA expired in October 2025 on Termination Day, which brought an end to EU measures and UN SC Resolution 2231, and all sanctions were re-imposed on the grounds of the "snapback" mechanism contained in the JCPOA, although Russia and China tried to delay the return of sanctions (Al Jazeera 2025b). Despite EU's significant efforts, it was unable to implement effective measures to uphold the JCPOA or motivate Iran to enter more substantial negotiations. Besides the JCPOA there are two more risk reduction and disarmament instruments that the EU supports – the Middle East zone free of nuclear weapons and other weapons of mass destruction and the CBRN Centres of Excellence.

The EU position toward Iran was further constrained after the Iran-Russia comprehensive strategic partnership agreement was signed in January 2025 and the Iranian military support for Russia, including the supply of drones and other military equipment for its war in Ukraine. Additionally, the EU's relations with the Trump administration remain tense, particularly regarding security arrangements such as NATO, Ukraine aid, and broader transatlantic cooperation. However, during the previous two decades, the EU proved its constant search for a multilateral UN-based solutions for Iran, but with an inability to effectively address the root causes of the Iranian endeavour to build stronger capabilities, which converge around the role of the US and Israel in the Middle East. Iran has constantly highlighted the "double standards" policy of the West toward the region and perceived Israel's undeclared nuclear arsenal as a significant security threat. Iranian officials have consistently criticised international organisations for neglecting Israel's nuclear capabilities, especially when compared to the intense scrutiny imposed on Iran's nuclear program, which Tehran maintains is for peaceful purposes (Mansor 2025). However, the difference is crucial – Iran is part of the NPT, which it is expected to respect, and Israel is not, with the policy of nuclear ambiguity.

In dealings with Iran, the EU adopted a similar approach to that of North Korea – trying to negotiate a peaceful solution while applying pressure through the imposition of restrictive measures later on due to the stronger US disagreement and pushing it away from the regional actors. As in the case of N. Korea, the EU has followed the UN SC and IAEA positions and measures, shaped the negotiations, while the US has been committed to stricter actions, including military force. Similarly, some authors consider that "Iran is being pushed toward the path taken by North Korea: NPT withdrawal and a shift to overt nuclear deterrence" (Mangi 2026).

In 2022, the EU reiterated its determination that Iran "must never develop or acquire a nuclear weapon" or develop intercontinental ballistic missile capabilities and that it "will continue to invest diplomatically and politically to ensure that Iran does not acquire a nuclear weapon", which is the EU's "key security priority." (European Council 2022). In 2025, there was a sort of a transfer of responsibility from Iran, "which must never develop or acquire nuclear weapons," to the

international community in the EU statement that Iran must never *be allowed* to acquire a nuclear weapon and that “it must comply with its legally binding nuclear safeguard obligations under the NPT” (European Council 2025a, 3). However, the EU or its member states did not participate in US-Israeli military actions against Iran in 2025 and 2026. The respect for the NPT remains crucial in the EU dealings with the Iranian nuclear issue.

In March 2026, the US and Israel are in a war with Iran, targeting not only nuclear program-related targets but also searching for a change in the entire Iranian regime. The Strait of Hormuz is closed to US ships and Iran is conducting missile attacks on the US bases in the region. Amid ongoing negotiations between Iran and the United States over the future of Iran’s nuclear program in 2025, on 15 June, Israel launched a surprise attack on Iran, targeting key military figures and nuclear scientists in what appeared to be a coordinated campaign of assassination and air strikes (Al Jazeera 2025a). Since some of the Iranian nuclear facilities like Fordow were deeply underground, and only the US had the capability to reach it, the US involved on 23 June 2025 conducting an air-strikes on Natanz and Fordow facilities by using a bunker-busting bomb, known as the Massive Ordnance Penetrator, or GBU-57, dropped by a B-2 Spirit bomber. However, after the end of hostilities, an estimated 400 kilograms of uranium enriched up to 60%, which is allegedly stored at an undisclosed location, still remained hidden, and there has been no international inspection or verification to confirm the full extent of the damage to Iran’s nuclear facilities. Additionally, the problems of Iran’s ballistic missile programme and its support for regional proxies still endured, with Iran unwilling to negotiate any constraints on what it considers to be its sovereign right and self-defence capability (Arguello 2026). At the end of January 2026, the EU’s Foreign Affairs Council listed the Islamic Revolutionary Guard Corps (IRGC) as a terrorist organisation and imposed new restrictive measures on individuals and entities directly involved in the repression (EEAS 2026). Iran retaliated by declaring EU armies to be a “terrorist group” (Al Jazeera 2026a), but the EU countries refused to participate in the military actions to unblock the Hormuz Strait and stated that “it was not their war” (Al Jazeera 2026b).

## Conclusion

The paper explored the EU approach toward the nuclear weapons proliferation cases of India, Pakistan and North Korea, three non-NPT states, and the proliferation crisis in the Middle East, specifically the case of the Iranian nuclear program. The comparative analysis is made through the three variables: the participation in the multilateral non-proliferation regime and the existence of the UN Security Council resolutions regarding the specific case of proliferation or breach of international norms, the main reasons behind the proliferation crisis (the perception of enemy) and its escalation potential, and the EU interest in concrete matters. We conclude that the EU non-proliferation policy was three-layered, rather than purely normative or regime-type dependent.

The cases of India and Pakistan proved to be rather distinct from the cases of N. Korea and Iran, where the EU has almost no diplomatic efforts to achieve denuclearisation, but rather expected these states to respect the non-proliferation norms in dealing with other actors. This is primarily due to the EU priority of preserving the NPT regime, thus much more concerned with the cases of withdrawal or breach of the Treaty, such as in the cases of North Korea and Iran, than non-adherence such as in the case of India and Pakistan and possibly Israel. Second layer of concern for the EU non-proliferation policy is regional, where the EU tries to balance regional instabilities, measures the potential of the crises to trigger further proliferation in the region, and the level of readiness of these states to cooperate on further non-proliferation efforts. Thirdly, there is an EU dimension – the internal unity, the impact to the EU's well-being, and the EU's desire to express itself as a global power, such as in negotiating the JCPOA.

Regarding India, the EU calls it to join the multilateral non-proliferation regime as a non-nuclear weapon state, but falls short of any restrictive measures or conditionality. The nuclear weapons of India or Pakistan are not mentioned in the documents on cooperation or joint statement, and plans of action. In the case of Pakistan, the non-nuclear-weapon EU is preferring the policy of balancing to a maximum possible extent, putting aside to a large degree its value- and rules-based approach. The EU is not using restrictive measures to force Pakistan to adhere to the multilateral non-proliferation regime, contrary to the cases of North Korea and Iran. Here, it shows the importance of the regional and internal EU dimension of its non-proliferation policy.

In N. Korea, the EU is applying a “policy of critical engagement” with the imposition of restrictive measures and condemnations but following the UN example. The EU approach toward DPRK shows the commitment to the UN-centric and multilateral solutions, with the focus still on the poor living conditions and human rights, providing financial and humanitarian support. In this case, the EU tried to uphold multilateral solutions and adopted the policy of stricter measures. With Iran, the EU negotiated a peaceful solution by applying pressure in combination with diplomatic efforts. Here, the EU has followed the UN SC and IAEA positions and measures and searched first for the multilateral solutions, but calling for the bilateral approach too. In both cases of N. Korea and Iran, the EU recognises the future limitations of the UN SC consensus, having in mind the closer N. Korea- and Iran-Russia relations and growing polarity with Russia and China.

**ACKNOWLEDGEMENT:** The paper presents findings of a study developed as a part of the research project „Serbia and challenges in international relations in 2026”, financed by the Ministry of Science, Technological Development and Innovation of the Republic of Serbia, and conducted by the Institute of International Politics and Economics, Belgrade, during the year 2026.

## ЕВРОПСКА УНИЈА И ШИРЕЊЕ НУКЛЕАРНОГ ОРУЖЈА

Марина КОСТИЋ ШУЛЕЈИЋ<sup>1</sup>, Мира ШОРОВИЋ<sup>2</sup>, Миад НАКХАВАЛИ<sup>3</sup>

### АПСТРАКТ:

Аутори се баве истраживањем покретачке снаге које стоје иза политика ЕУ о неширењу нуклеарног оружја у односу на актуелне случајеве и кризе у погледу ширења (Индија, Пакистан, Северна Кореја и Блиски исток) и одговарају на питање зашто се политика ЕУ о неширењу нуклеарног оружја у овим случајевима разликује. Главна претпоставка је да постоје недоследности у приступу Уније кризи ширења нуклеарног оружја, углавном због тога што је њена политика у стварности трослојна, а не искључиво нормативна или зависна од врсте режима. Аутори постављају тезу да то пре свега зависи од очувања режима Уговора о неширењу нуклеарног оружја и резолуције Савета безбедности УН по том питању. Друго, у одсуству такве резолуције, регионалне и унутрашње димензије ЕУ добијају на значају. Чланак се заснива на анализи докумената стратегија, резолуција, споразума о сарадњи, заједничких декларација и акција ЕУ. Аутори потом користе квалитативну упоредну анализу политика и мера ЕУ у односу на специфичне случајеве земаља које су шириле нуклеарно оружје или су оптужене за кршење Уговора о неширењу нуклеарног оружја. Аутори закључују да приступ ЕУ више нагиње ка мултилатералним решењима усмереним на УН, дипломатију и финансијску подршку, где може да делује као превентивни актер, али да, у случајевима одсуства горе наведеног и војних напора за борбу против ширења оружја, став ЕУ постаје више подељен и прагматичан у зависности од регионалне безбедносне динамике и утицаја које земље укључене у кризу имају на ЕУ.

### КЉУЧНЕ РЕЧИ:

Европска унија;  
неширење  
нуклеарног  
оружја;  
нуклеарно  
наоружање;  
кризе ширења;  
УННО.

**Цитирајте овај чланак као:** Kostić Šulejić, Marina, Mira Šorović, and Miad Nakhavali. 2026. "European Union and the Nuclear Weapons Proliferation". *The Review of International Affairs* LXXVII (1197): 365–412. [https://doi.org/10.18485/iipe\\_ria.2026.77.1197.3](https://doi.org/10.18485/iipe_ria.2026.77.1197.3)

<sup>1</sup> Виши научни сарадник, Институт за међународну политику и привреду, Београд, Србија. Е-пошта: marina@diplomacy.bg.ac.rs <https://orcid.org/0000-0002-1342-7332>

<sup>2</sup> Асистент у настави, Хуманистичке студије, Универзитет Доња Горица, Подгорица, Црна Гора. Е-пошта: mira.sorovic@udg.edu.me <https://orcid.org/0009-0000-3685-1454>

<sup>3</sup> Middle East Analitika, Београд, Србија. Е-пошта: miadnakhavali@gmail.com

## Увод

За Европску унију (ЕУ) спречавање употребе и ширења нуклеарног оружја представља највиши приоритет. Међутим, док има значајну улогу у неким случајевима кризе ширења, улога ЕУ у неким другим остаје минимална (Stojanović 2020, 39). Овај рад бави се анализом и поређењем различитих случајева ширења нуклеарног оружја и криза, као што су у Индији, Пакистану, Северној Кореји и Ирану, и врши процену политике, мера и успешности ЕУ у сваком од њих. Како би се одговорило на главно истраживачко питање, односно зашто је политика ЕУ о неширењу недоследна и неједнако ефикасна у специфичним случајевима ширења нуклеарног оружја и шта је то што одређује такве исходе, рад је издвојио и упоредио неколико детерминанти: постојање мултилатералног оквира (Уговор о неширењу нуклеарног оружја, УННО)<sup>4</sup> (1968) и резолуције Савета безбедности Уједињених нација (СБ УН), подстицаје за развој нуклеарног оружја (перцепција претње) и унутрашњу димензију ЕУ.

Током 1990-их година, јавила се хитна потреба за предузимањем неколико мера у жељи за очувањем режима неширења нуклеарног оружја. Међународна заједница се пре свега суочила са распадом Совјетског Савеза, док је нуклеарно оружје остало у неколико бивших република (Русији, Украјини, Белорусији и Казахстану), као и са откривањем ирачког нуклеарног програма. Потом се суочила са најавама Северне Кореје да напушта Уговор о неширењу нуклеарног оружја, што би био први случај повлачења из режима неширења нуклеарног оружја у периоду када је Уговор требало да истекне. Коначно, 1998. године, Индија и Пакистан извршиле су нуклеарне пробе, што их је учинило првим државама са нуклеарним оружјем које су иступиле ван режима неширења нуклеарног оружја. Иако су прва два случаја тада успешно решена, појава нових нуклеарних држава изазвала је забринутост и различите одговоре, укључујући и унутар саме ЕУ.

Током 2000-их, терористички напади у САД 2001. године, наводни развој нуклеарног оружја од стране Либије и Ирака, као и откривање скривених иранских нуклеарних постројења 2002. године, нагласили су потребу унутар ЕУ за развојем свеобухватног и глобалног режима неширења нуклеарног оружја. Осим тога, Северна Кореја се повукла из Уговора о неширењу нуклеарног оружја 2003. године и извршила своју прву нуклеарну пробу 2006. године, док су други потом уследили, у комбинацији са масовним

<sup>4</sup> Уговор о неширењу нуклеарног оружја представља камен темељац режима неширења нуклеарног оружја, који је потписан 1968. године и који је ступио на снагу 1970. године. На неодређено време продужен је 1995. године. Сматра се резултатом „великог договора“ између држава које поседују нуклеарно оружје (NWS) и држава које га немају (NNWS). Сматра се да УННО почива на три „стуба“: 1) неширење нуклеарног оружја; 2) разоружање и 3) мирнодопско коришћење нуклеарне енергије. Споразум се ревидира сваких пет година, а његово поштовање прати ИАЕА.

развојем ракетне технологије. У таквим околностима, ЕУ се на више институционалан начин ангажовала у формулисању стратегија, политика и одговора на претње ширења оружја за масовно уништење (ОМУ) и његову могућу употребу од стране државних и недржавних актера.

Од 2014. године и руских војних активности у Украјини, нагласак је стављен на све већи ризик од употребе нуклеарног оружја у регионалним сукобима, погоршање односа са Русијом, пропали споразум о контроли наоружања у Европи и потенцијално вертикално ширење нуклеарног оружја од стране Кине, као и изазове везане за модернизацију нуклеарних арсенала од стране свих држава које их поседују. Такође, у истом контексту, ризици које представља могући напад на нуклеарне електране скренули су значајну пажњу ЕУ на рад и капацитете Међународне агенције за атомску енергију (ИАЕА) у погледу унапређења мера нуклеарне безбедности. Неуспех преговора о денуклеаризацији између САД и Северне Кореје током прве Трампове администрације и повлачење САД из иранског нуклеарног споразума из 2018. године (Заједнички свеобухватни акциони план – ЗСАП) додатно су нагласили претњу коју представљају државни актери. Једна од мера против ширења оружја предузета је у јуну 2025. године када је Израел, прво самостално, а затим заједно са САД, извршио напад на иранска нуклеарна постројења и нуклеарне физичаре, чиме је успорио ирански нуклеарни програм, посебно у погледу прераде и обогаћивања уранијума (Associated Press 2025). И даље остаје дилема у погледу, према проценама, око 400 килограма уранијума обогаћеног до 60% који је наводно још увек ускладиштен на неоткривеној локацији (Rodgers, Williams, and Bermudez Jr. 2025). Тиме је остало отворено питање могућег иранског нуклеарног ширења, као и нуклеарног и радиолошког тероризма, будући да је Иран међу земљама које се сматрају државним спонзорима тероризма, заједно са Кубом, Северном Корејом и Сиријом, које тренутно као такве наводи амерички Стејт департмент (US Department of State 2026).

У овом раду, аутори се баве анализом приступа ЕУ према кризама нуклеарног ширења у последње три деценије, при чему издваја њене ставове, стратегије и мере у том погледу. Први део рада анализира концептуалне и нормативне основе политика ЕУ у вези са нуклеарним оружјем. У наредним деловима рада, аутори, према три већ поменута фактора, истражују приступ ЕУ ширењу у Јужној Азији међу земљама које нису чланице Уговора о неширењу нуклеарног оружја (Индија и Пакистан), као и државама које су већ напустиле или тек разматрају излазак из Уговора о неширењу нуклеарног оружја (Северна Кореја и Иран). Закључак је да је у овим случајевима политика ЕУ о неширењу нуклеарног оружја била трослојна, а не искључиво нормативна или зависна од врсте режима. Пре свега, зависила је од очувања режима Уговора о неширењу нуклеарног оружја, па се зато много више бавила случајевима повлачења или кршења Уговора, него неучествовањем у њему и резолуцијом Савета безбедности УН по том питању. Друго, у одсуству резолуције, ту је регионална димензија

односно процена и способност ЕУ да доведе у равнотежу регионалне нестабилности, потенцијал криза да покрену даље ширење нуклеарног оружја у региону и ниво спремности ових држава да сарађују на даљим напорима за неширење нуклеарног оружја. Треће, постоји димензија саме ЕУ, а то је унутрашње јединство, утицај на добробит ЕУ и жеља Уније да се изрази као глобална сила.

### **Стратегије, политике и активности ЕУ у области неширења нуклеарног оружја, контроле наоружања и разоружања**

У почетку су државе чланице ЕУ, путем Европске политичке сарадње (ЕПС), координисале своје националне политике у вези са неширењем нуклеарног оружја. Већина напора била је усмерена на постизање заједничких ставова у међународним телима, попут ИАЕА и Генералне скупштине УН, иако је свака од земаља задржала право доношења одлука (Müller and Michel 1996). Током 1990-их, ЕУ је почела да обликује сложеније правне и политичке оквире у области неширења нуклеарног оружја, под утицајем стварања Заједничке спољне и безбедносне политике (ЗСБП) и усвајања Уговора о неширењу нуклеарног оружја 1992. године од стране Француске (Grand 2000; Cornish, van Ham and Krause 1996). Такође, крај Хладног рата и тајни ирачки нуклеарни програм 1991. године, подстакли су ЕУ да се озбиљније позабави питањем неширења нуклеарног оружја. Ови догађаји навели су стручњаке да отворе питање да ли се појављује јединствени приступ ЕУ нуклеарном неширењу (Herrera 2025). Од француског усвајања Уговора о неширењу нуклеарног оружја, принцип неширења оружја за масовно уништење прихватиле су све земље чланице ЕУ, што је довело до консензуса унутар саме Уније. Следствено томе, ЕУ је претњу оружја за масовно уништење посматрала као спољашњу, а њен фокус се померао са програма нуклеарног оружја унутар ЕУ на забринутост због ширења нуклеарног оружја ван ЕУ (Grip 2025). Конференција о прегледу Уговора о неширењу нуклеарног оружја 1995. године била је први пут да је ЕУ представила јединствен став, а прва заједничка акција ЕУ по питањима неширења оружја „показала је свету да се ера европског стратешког нејединства ближи крају.“ (Van Ham 2011).

Сходно томе, првобитни теоријски рад на политици ЕУ о неширењу нуклеарног оружја користио је приступе који су погодни за објашњење како групе држава усвајају нове области политике. Током успона конструктивизма у међународним односима, научници попут Чекела (Checkel 1998) фокусирали су се на појмове као што су институционализација и социјализација елите. То је било од помоћи у објашњењу начина на који су се експертске мреже, или прецизније „епистемичке заједнице“, формирале у ЕУ када је реч о оружју за масовно уништење (Müller and Van Dassen 1997) и како су националне политике почеле да се усклађују због све јачих институција на нивоу ЕУ (Smith 2004). Осим тога, ЕУ је постала активнија у

глобалним напорима за неширење оружја за масовно уништење, а дебате о њеној безбедносној улози постајале су све чешће. Иако ЕУ није била директно угрожена оружјем за масовно уништење, стручњаци су упозоравали на ризике попут ширења нуклеарне технологије, приступа терориста оружју за масовно уништење и кршења норми о неширењу (Müller 2003). Након 11. септембра и рата у Ираку 2003. године, ЕУ је формализовала снажнију политику неширења оружја за масовно уништење. С друге стране, неки стручњаци су тврдили да политика ЕУ постаје све усклађенија са стратегијама САД, посебно у погледу употребе силе (Sauer 2004). У том периоду, ЕУ је стекла признање у глобалним напорима за неширење нуклеарног оружја, уз јачање академске дебате о њеној безбедносној улози и ефикасности. Међутим, пре скоро две деценије, првобитна процена улоге ЕУ у неширењу нуклеарног оружја показала је да је Унија била ефикаснија у промоцији контроле наоружања у оквиру мултилатералних форума, него у управљању стварним кризама ширења нуклеарног оружја (Portela 2003). Ово се у великој мери приписује природи саме ЕУ као колективног актера, која тежи да ефикасније функционише у структурисаним, добро припремљеним мултилатералним окружењима, него у брзом и непредвидивом контексту међународних криза (Portela 2020; Kostić Šulejić and Stefanović 2023, 289-290).

Заједнички став Савета из 2003. године о јачању и проширењу мултилатералних Уговора о неширењу оружја за масовно уништење и система за њихову испоруку, потврдио је растућу претњу од ширења оружја за масовно уништење, а посебно ризик од тога да терористи дођу до хемијских, биолошких, радиолошких или нуклеарних материјала (Савет ЕУ 2003а). Стратегија ЕСС из 2003. године издвојила је ширење оружја за масовно уништење као главну безбедносну претњу по ЕУ (Савет ЕУ 2003б, 5). Међутим, Извештај о имплементацији ЕСС из 2008. године поставио је ширење оружја за масовно уништење од стране држава као главни приоритет међу глобалним безбедносним изазовима, испред тероризма и организованог криминала. Истакнута је забринутост због Либије, Ирана и Северне Кореје, уз напомену о потенцијални поновном оживљавању цивилне нуклеарне енергије као изазова за систем неширења оружја без одговарајућих мера заштите. Извештај је нагласио да би ирански нуклеарни војни капацитет представљао неприхватљиву претњу безбедности ЕУ (Европски савет 2008, 3-7). Стратегија ЕУ против ширења оружја за масовно уништење увела је клаузулу о неширењу у споразуме које Унија потписује са трећим земљама. ЕУ је 2004. године подржала усвајање Резолуције 1540, којом су уведене мере за спречавање ширења оружја за масовно уништење и начина његове испоруке недржавним актерима.

Године 2008, поред Извештаја ЕСС, ЕУ је усвојила и нове смернице које су нагласиле растућу претњу коју представља ширење оружја за масовно уништење, уз напомену да би и државе и недржавни актери (укључујући терористе) који поседују такво оружје, представљали значајне безбедносне

изазове. Документ је такође препознао улогу убрзане трговине и глобализације у олакшавању ширења оружја за масовно уништење, што одређене земље, приватне актере и илегалне мреже чини склонијима набавци овог оружја (Закључци Европског савета 2008, 3). „Нови правци деловања“ такође су нагласили важност промоције глобалног учешћа у међународним уговорима и осигуравања да их се земље придржавају (Савет ЕУ 2008). Од 2010. године, ЕУ подржава Конзорцијум ЕУ за неширење оружја и разоружање, мрежу европских аналитичких центара који доприноси истраживању и саветодавним мерама о политикама (Одлука Савета ЕУ 2018). Поврх тога, дипломатски ангажман ЕУ, као што је учешће високог представника у нуклеарним преговорима са Ираном, побољшао је њен углед у овој области (Portela 2015).

Како би повећала сопствено учешће, ЕУ је, поред постојећег финансирања из буџета Заједнице, креирала посебну буџетску линију у оквиру ЗСБП за подршку напорима за неширење оружја. Између 2014. и 2019. године, издвојена су значајна финансијска средства, укључујући подршку МААЕ и разним билатералним иницијативама за смањење претњи (Portela 2020). Међутим, улога ЕУ иде и даље од финансијских доприноса. Унија је данас призната или као партнер који пружа подршку или као независни актер у међународним напорима за неширење оружја (Alcaro and Tabrizi 2014).

Успон Исламске државе (ИСИС) 2015. године и питање терориста из иностранства, представљали су значајне претње европској безбедности. Последњих година, повећан је фокус на обезбеђивање кључне инфраструктуре и јачање везе између напора за неширење оружја за масовно уништење и борбу против тероризма. Ова веза довела је до мера усмерених на смањење хемијских, биолошких, радиолошких и нуклеарних ризика у оквиру политика и институција ЕУ. Растућа претња тероризма који је повезан са оружјем за масовно уништење, проширила је дефиницију „оружја“, имајући у виду потенцијалну употребу импровизованих експлозивних направа које комбинују радиоактивни материјал и конвенционалне експлозиве. Следствено томе, главни фокус постаје контрола технологија и материјала двоструке намене (Kostić 2021, 143).

Глобална стратегија ЕУ (*EU Global Strategy*) је 2016. године признала да ширење оружја за масовно уништење и система за његову испоруку и даље представља све већу претњу Европи и свету (EEAS 2016, 41). Међутим, Извештај о Глобалној стратегији из 2019. године не наводи конкретно претњу од оружја за масовно уништење. Уместо тога, истиче да су „неширење оружја за масовно уништење и контрола наоружања стратешки угрожени“ (EEAS 2019, 8), при чему се препознаје да урушавање међународних режима представља нову примарну претњу у контексту оживљене конкуренције великих сила (Kostić 2021, 145).

Кључни водећи принципи ЕУ у вези са оружјем за масовно уништење сада су утврђени у два шира стратешка документа као што су Стратешки компас ЕУ

за безбедност и одбрану (2022) и Глобална стратегија за спољну и безбедносну политику ЕУ (2016), која је заменила Безбедносну стратегију ЕУ (2003) и две специфичне стратегије – Стратегију ЕУ против ширења оружја за масовно уништење (2003) и Нове правце деловања (2008). Исто тако, ЕУ је пружила значајну подршку универзализацији и спровођењу политички обавезујућег Хашког кодекса понашања против ширења балистичких ракета (ХКППБР) који је усвојен у новембру 2002. године. Данас, међутим, основни изазов овој европској улози долази од одвајања од САД и све веће забринутости због непоузданости америчког нуклеарног кишобрана, што би могло да подстакне неке чланице ЕУ да траже стварање сопствених нуклеарних снага, учешће у „нуклеарној подели“ са Француском или стварање заједничког европског средства одвраћања (Kostić Šulejić 2025, 47-50).

Осим тога, уз снажно противљење ширењу оружја за масовно уништење и подржавајући спровођење кључних међународних уговора као што су УННО, Конвенција о биолошком оружју (КБО), Конвенција о хемијском оружју (КХО) и Уговор о свеобухватној забрани нуклеарних проба (СТВТ), стратегија ЕУ комбинује дипломатију, примену економских санкција и сарадњу са међународним телима попут ИАЕА и ОРСВ (Организације за забрану хемијског оружја, ОЗХО). Размимоилажења обично постају интензивнија када је у питању војна интервенција против потенцијалног субјекта који врши ширење оружја.

Политика ЕУ о неширењу оружја за масовно уништење укључује посвећеност Уније контроли извоза, примени строгих прописа о трговини материјалима и технологијама које би могле да буду коришћене у развоју оружја за масовно уништење. Осим тога, ЕУ је неговала партнерства са земљама у кључним регионима како би спречила илегално ширење материјала повезаних са оружјем за масовно уништење. Исто тако, важно је нагласити значајну улогу ЕУ у склапању међународних споразума који су осмишљени у циљу спречавања нуклеарног ширења. На пример, ЕУ је била главни присталица Заједничког свеобухватног акционог плана (ЗСАП) (Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA)) са Ираном, који је имао за циљ ограничавање нуклеарних активности Ирана, у замену за ублажавање санкција. Ова дипломатска иницијатива показује способност ЕУ да обавља дипломатске улоге у решавању ризика повезаних са ширењем оружја за масовно уништење, али и велико повлачење из игре када је у питању војна интервенција.

Такође, ЕУ игра кључну улогу у промоцији глобалне безбедности и поштовању међународних норми на мултилатералним форумима, посебно у оквиру УН, као и режима неширења нуклеарног оружја. На мултилатералним форумима као што су УН, Уговор о неширењу нуклеарног оружја и други преговори о контроли наоружања, ЕУ остаје водећа снага у залагању за неширење нуклеарног оружја, разоружање и спречавање употребе оружја за масовно уништење. Путем дипломатских напора, као и кроз подршку међународним организацијама попут ИАЕА и ОЗХО и своју непоколебљиву посвећеност међународном праву, ЕУ наставља да игра

виталну улогу у унапређењу глобалне безбедности и осигуравању да оружје за масовно уништење не угрожава мир или стабилност.

ЕУ има за циљ да ојача УН као темељ мултилатералног поретка заснованог на правилима, као и да ради на глобално координисаним решењима са међународним и регионалним организацијама, владама и недржавним актерима (EEAS 2016, 39). Међутим, ЕУ нема јединствен став када је у питању забрана нуклеарног оружја, будући да су неке државе ЕУ, попут неутралних земаља (Аустрија, Ирска и Малта), усвојиле Уговор о забрани нуклеарног оружја (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, TPNW 2017) и генерално одржавају негативан став о ширењу нуклеарне енергије, док су друге државе чланице сматрале да је то супротно УННО-у, као темељу режима неширења нуклеарног оружја, и нису његов део (Kostić Šulejić 2024, 21).

### **ЕУ и државе које нису потписале Уговор о неширењу нуклеарног оружја**

Овај део рада бави се политикама и мерама ЕУ у вези са државама које нису потписале Уговор о неширењу нуклеарног оружја, као што су Индија и Пакистан. Биће извршена и анализа постојања и утицаја три главне варијабле (учешће у мултилатералним режимима и постојање резолуција Савета безбедности УН, регионална безбедносна динамика, забринутост због ширења оружја и унутрашња димензија ЕУ) на формулисање и спровођење позиција ЕУ о неширењу оружја у овим случајевима.

### **Односи ЕУ и Индије у нуклеарном домену**

У односима са Индијом, ЕУ покушава да уравнотежи приступ који је заснован на интересима и приступ који се темељи на вредностима, што укључује сталне позиве Индији да се придружи мултилатералном режиму неширења нуклеарног оружја, али не поставља никакве рестриктивне мере или услове. Нуклеарно оружје Индије или Пакистана не помиње се у документима о сарадњи или заједничкој изјави, као ни у плановима акције.

Током Хладног рата, Индија је давала приоритет неширењу нуклеарног оружја и разоружању, посебно као чланица Покрета несврстаних, и промовисала је мирнодопско коришћење нуклеарне енергије. Године 1974, извела је „мирнодопско нуклеарно тестирање“, тврдећи да је то било у мирнодопске сврхе, и сматрајући пробе из 1998. првом демонстрацијом индијске нуклеарне бомбе. Иако је ширење нуклеарног оружја сматрала претњом, Индија је одлучила да након преговора не потпише Уговор о неширењу нуклеарног оружја, верујући да би придруживање угрозило њену безбедност (Zhu 1997). Поседовање нуклеарног оружја од стране Кине 1964. године, њено препознавање у Споразуму о неширењу нуклеарног оружја

као државе са нуклеарним оружјем и напредак Пакистана у програму нуклеарног оружја, подстакли су Индију да остане ван Уговора о неширењу нуклеарног оружја и да изврши своју прву нуклеарну пробу, након чега је убрзо уследио и Пакистан (Menon 2016). Одговор САД на „мирнодопско нуклеарно тестирање“ из 1974. године и тестирање нуклеарног оружја 1998., био је одлучан и строг, уз увођење економских санкција и других ограничења (Menon 2016, 34-35) и развој националних и међународних контрола извоза и стварање Лондонског клуба (касније названог Група нуклеарних добављача) 1974. године. С друге стране, одговор западноевропских земаља 1974. године био је подељен – Француска је подржала индијски избор, посебно подземна тестирања (Parrikar and Sarkar 2012), Велика Британија га је снажно осудила, а Немачка, Шведска и Данска су обуставиле билатералну помоћ Индији (Dutta 2023). За пробе из 1998. године, посебно је забрињавајуће то што су спроведени у периоду глобалног пораста контроле наоружања и разоружања по завршетку Хладног рата, продужења Уговора о неширењу оружја 1995. године на неодређени временски период и потписивања Споразума о целокупној контроли оружја 1996. године, који је, с друге стране, учврстио постојећи режим неширења оружја „оних који га имају“ и „оних који га немају“. Француска и Велика Британија су то такође осудиле кроз Резолуцију 1172 Савета безбедности УН (Савет безбедности УН 1998), а Европски парламент је усвојио Резолуцију о нуклеарним пробама Индије и Пакистана (Резолуција ЕП 1998), у којој се ове пробе осуђују и у којој се позива на хитно приступање обе стране Споразуму о неширењу оружја и Споразуму о целокупној контроли оружја, као и на обустављање њихових програма балистичких ракета.

Тесна сарадња између Европске заједнице (ЕЗ) и Индије успостављена је њиховим првим споразумом потписаним 1973. године. Након тога је уследио Споразум о трговинској и економској сарадњи из 1981. године, Заједничка политичка декларација из 1993. године, Споразум о сарадњи, партнерству и развоју потписан у августу 1994. године, стратешко партнерство из 2004. године и Заједнички акциони план потписан 2005. године. Самити ЕУ и Индије одржавају се од 2000. године, од првог самита у Лисабону, са кулминацијом у виду 16. самита ЕУ и Индије у јануару 2026. године, када су две стране потписале Споразум о слободној трговини и партнерству ЕУ и Индије у области безбедности и одбране. Нова стратешка агенда ЕУ и Индије усвојена је у октобру 2025. године и већ је најављена у новим приоритетима Европске комисије за период 2024-2029. ЕУ и Индија развиле су партнерства у многим областима, укључујући Стратешки дијалог о спољној и безбедносној политици који је покренут у јуну 2025. године, при чему је однос са Индијом на много начина од кључног значаја за Индо-пацифичку стратегију ЕУ (Европски савет 2025б). На 16. самиту ЕУ-Индија, 27. јануара 2026. године, стране су усвојиле документ „Ка 2030: Заједничка свеобухватна стратешка агенда ЕУ-Индија“, који ће усмеравати сарадњу у пет области: просперитет и одрживост, технологија и иновације, безбедност

и одбрана, повезаност и глобална питања и сарадња међу људима (Европска унија 2026, 1).

Сходно томе, ЕУ прихвата Индију не као претњу од ширења оружја, већ као партнера у борби против нуклеарног ширења у треће земље и недржавне актере, промовишући контролу извоза, мултилатерализам и међународни поредак заснован на правилима и актера на којег треба утицати у вези са руским капацитетима за вођење рата у Украјини. Индија је данас „витални партнер“ за ЕУ, а ЕУ „поздравља успон Индије као глобалне силе“ што је од користи за Унију, те као гаранта безбедности у „Индијском океану и ширем простору Индо-Пацифика“ (Европска комисија 2025, 1). Сарадња са ЕУ се углавном представља као алтернатива сарадњи Индије са Русијом и Кином, те као заснована на „заједничким вредностима“. ЕУ такође нуди подршку у борби против сајбер напада или „тероризма“ Пакистана и сарадњу у оквиру квадрилатералне сарадње између Индије, Аустралије, Јапана и Сједињених Држава („Квад“) (Wadwa 2020).

Процењује се да је 2025. године Индија имала укупан инвентар од 180 нуклеарних бојевих глава и да је вероватно поседовала нуклеарну тријаду (Kristensen and Korda 2025, 210). Она следи доктрину кредибилног минималног одвраћања и двосмислену политику „нема прве употребе“, што значи да би нуклеарно оружје било коришћено као одмазда како за нуклеарни, тако и за напад другим оружјем за масовно уништење, на индијску територију и снаге (Kostić Šulejić 2024, 37). Индија управља нуклеарним снагама скоро три деценије и представља се као „одговорна нуклеарна држава“. То значи да Индија поштује стандарде неширења оружја, учествује у режимима контроле извоза, сарађује са ИАЕА, има споразум са САД о цивилној нуклеарној енергији, који је Индији пружио могућност учешћа у цивилној нуклеарној трговини и приступ нуклеарној технологији. Ове активности обавезују Индију да прихвати заштитне мере ИАЕА, раздвајање својих цивилних и војних програма и мораторијум на нуклеарне пробе (Wülbers 2011, 30; 193). Индија се такође представља као важан економски партнер и демократска земља која дели вредности и став са ЕУ и не прети глобалној заједници својим нуклеарним снагама. Међутим, иако неки сматрају да је Нуклеарни споразум са САД дао Индији *de facto* статус нуклеарне државе иако није део УННО (Wülbers 2011, 28-29; Denza 2018, 194), њена стална тежња ка чланству у УННО-у од 2016. године показује њену свест да још увек није легитимна нуклеарна сила. Основни проблем лежи у њеном статусу државе која није чланица УННО, питању других држава са нуклеарним оружјем које нису чланице УННО, а посебно Пакистана који Кина подржава у потрази за једнаким третманом у сарадњи са УННО-ом и чланству у овој групи (Parekh 2026). Приступ ЕУ према Индији у нуклеарној области је разнолик дуж линије поделе између земаља ЕУ које подржавају забрану нуклеарног оружја (као што су Аустрија и Ирска) и оних које подржавају ширење нуклеарне енергије и чланство Индије у НСГ (Француска и Уједињено Краљевство као бивша чланица ЕУ). Став ЕУ према

индијском нуклеарном оружју стога представља неку врсту консензуса између ове две групе, са приоритетом у погледу ближе сарадње. ЕУ наставља да „сарађује са Индијом на подржавању мултилатералног оквира за неширење нуклеарног оружја, разоружање и контролу наоружања“ и подстиче Индију да се придружи УННО, ЦТБТ и Споразуму о трговини оружјем (Европска комисија 2025, 15), али не предузима никакве рестриктивне мере према Индији, не учествује ни у каквим активностима разоружања у вези са индијским нуклеарним оружјем и чак је избацила своју клаузулу о неширењу нуклеарног оружја, коју је Индија сматрала политичким условом, из преговора о споразуму о слободној трговини (Dutta 2023). Од почетка 2000-их, ЕУ и Индија су започеле блиску сарадњу и у области цивилне нуклеарне енергије, а посебно споразумом о сарадњи између ЕВРОАТОМ и Министарства за атомску енергију Индије из 2020. године. Поред тога, Индија има билатералне споразуме о нуклеарној сарадњи са Француском, Уједињеним Краљевством и Чешком Републиком.

### ***Односи ЕУ и Пакистана у нуклеарном домену***

У односима са Пакистаном, ЕУ је више окренута политици балансирања у највећој могућој мери, при чему не изоставља Пакистан док све више развија односе са Индијом. ЕУ у великој мери оставља по страни свој приступ заснован на вредностима и правилима, имајући у виду да Пакистан може да се сматра „неодговорном државом са нуклеарним оружјем“ и не користи рестриктивне мере како би приморала Пакистан да се придржава мултилатералног режима неширења нуклеарног оружја, док га са друге стране стално позива да то учини.

Након рата са Индијом 1971. године, Пакистан је покренуо пројекат Кахута (који обухвата Пројекат-706) за производњу уранијумске бомбе, који је делимично финансирала Либија до 1979. године. Крајем 1970-их, Пакистан је у тајности почео да развија нуклеарне капацитете, чиме је до 1980. године постао оперативан обогаћивањем уранијума (Rizvi 2001, 944-946). Технологија за обогаћивање уранијума набављена је преко мреже А.О. Хан<sup>5</sup>, али је Кина такође била укључена у изградњу нуклеарних капацитета Пакистана (Price 2014, 30). Индијско „мирнодопско тестирање“ из 1974. године дало је подстрек Пакистану, а пројекат је распуштен 1983. године након успешног хладног тестирања компоненти оружја (World Nuclear

<sup>5</sup> Пакистански научник Абдул Кадир Кан (Abdul Qadeer Khan) радио је за међународни конзорцијум URENCO, што му је омогућило да дође у посед технологије за обогаћивање уранијума. Његова мрежа обезбедила је Либији постројење за центрифуге и пројекте нуклеарног оружја од краја 1990-их до 2003. године, како би помогла у изградњи програма наоружања и пренела технологију центрифуга Северној Кореји и Ирану 1990-их (World Nuclear Association 2025).

Association 2025). Обично се претпоставља да је Индија извршила пет нуклеарних проба у периоду од 11. до 13. маја 1998. године, а да је Пакистан следио са шест у периоду од 28. до 30. маја исте године, заједно са тестирањем своје ракете Гаури која је тада била ракета најдужег домета (1500 км). Ове пробе окончале су политику нуклеарне неодређености, где су обе земље избегавале да наоружавају своје нуклеарне капацитете (Rizvi 2001, 943). У том контексту, Пакистан је усвојио стратегију минималног одвраћања како би се суочио са регионалним безбедносним изазовима, с обзиром на свој неповољан географски положај и мање повољне војне капацитете у поређењу са Индијом (Rizvi 2000, 66-68).

Према проценама, Пакистан има укупно око 170 нуклеарних бојевих глава и поседује нуклеарну тријаду (Kristensen and Korda 2025, 211). Пакистан не заговара политику „нема прве примене“, првенствено због непријатељства са Индијом, њене употребе оружаних снага и значајних капацитета конвенционалног наоружања. Из тих разлога Пакистан није члан УННО. Он следи доктрину одвраћања „пуног спектра“ и у складу са тиме развија нуклеарне капацитете и оружје (Kostić Šulejić 2024, 37). Став Пакистана у вези са споразумима о контроли наоружања јесте да ће узети у разматрање оно на шта год Индија прво пристане (Krepon 2008).

Став ЕУ према пакистанском нуклеарном програму обликован је односом Пакистана са терористичким организацијама као што су Ал Каида и друге исламске екстремистичке групе, кршење стандарда неширења нуклеарног оружја, као што је то случај са мрежом А. К. Кана, нејасна подела војних и цивилних нуклеарних постројења, ограничена сарадња са ИАЕА и блиска сарадња са Кином. У Западном дискурсу, за разлику од Индије, Пакистан се представља као „неодговорна нуклеарна држава“. Зато је, за разлику од Индије, и даље под санкцијама НСГ и није му дозвољено да тргује нуклеарним материјалима, док истовремено има континуирану значајну подршку Кине у развоју нуклеарних програма (World Nuclear Association 2025). Међутим, након терористичких напада на САД 11. септембра 2001. године, Западу је била потребна сарадња Пакистана у борби против тероризма и одржавању њених војника у региону. У јануару 2026. године, Пакистан је постао део Трамповог Савета за мир, док Индија још увек разматра учешће. Поред тога, чини се да ЕУ покушава да одржи равнотежу у односима и са Индијом и са Пакистаном. Данас се односи ЕУ и Пакистана регулишу Споразумом о сарадњи у партнерству и развоју (2004) и Стратешким планом ангажовања (2019), који покривају многа подручја од обостраног интереса, укључујући трговину, развојну помоћ и политичку и безбедносну сарадњу. Постоје и други механизми сарадње засновани на „заједничким вредностима, принципима и обавезама“, као што су годишњи састанци Заједничке комисије ЕУ и Пакистана, којима претходе састанци Подгрупе за демократију, управљање, владавину права и људска права, трговину и развој, стратешки дијалог ЕУ и Пакистана, политички дијалог између ЕУ и Пакистана и Заједничка комисија ЕУ и Пакистана за

свеобухватни дијалог о миграцијама и мобилности између Пакистана и ЕУ. Пакистан је 2023. године уклоњен са листе земаља високог ризика. Исто тако, ЕУ очекује од Пакистана да поштује норме неширења нуклеарног оружја, да се супротстави ширењу технологије нуклеарног оружја и тероризму и да се придржава мораторијума на нуклеарне пробе.

### **ЕУ и садашње и бивше земље потписнице УННО које не поштују Споразум**

Овај део рада се бави ставом ЕУ у вези са државама које се не придржавају споразума и које, за разлику од Индије и Пакистана, никада нису учествовале у УННО-у, биле његове чланице, али су га кршиле.

### ***Односи ЕУ и Северне Кореје у нуклеарном домену***

Северна Кореја (Демократска Народна Република Кореја – ДНРК, опште позната као Северна Кореја), придружила се Споразуму о неширењу нуклеарног оружја (УННО) 1985. године као NNWS, а након притиска Совјетског Савеза, од којег се надала да ће добити нуклеарне електране, али је објавила своје повлачење већ у марту 1993. године, након оптужби ИАЕА о непоштовању Споразума о заштитним мерама, а самим тим и УННО, те је упутила питање Савету безбедности УН (Gilinsky 2026). Савет безбедности УН усвојио је Резолуцију 825, којом је позвао ДНРК да преиспита своју одлуку о повлачењу из УННО и дозволи инспекцијском тиму ИАЕА да уђе на места са нуклеарним отпадом, што је ДНРК претходно одбила да дозволи. До повлачења ДНРК требало је да дође непосредно пре Конференције о продужењу и преиспитивању УННО, што га је учинило питањем од највеће важности, а Договорени оквир постигнут је у октобру 1994. године, чиме је донекле елиминисано питање повлачења Северне Кореје које би могло да пољуља неограничено продужење УННО. У периоду 1997-2006. године (два мандата од по пет година), ЕУ је била ефикасно укључена у Организацију за енергетски развој Корејског полуострва (KEDO<sup>6</sup>), што је, према Откувертуру

<sup>6</sup> Заједничка изјава САД и ДНРК о постизању мира и безбедности на Корејском полуострву без нуклеарног оружја издата је 11. јуна 1993. године. Усклађена изјава између САД и ДНРК о нуклеарном питању Северне Кореје издата је 12. августа 1994. године. Оквирни споразум између Сједињених Америчких Држава и Демократске Народне Републике Кореје потписан је 21. октобра 1994. године, након скоро месец дана преговора у Женеви са циљем да се „преговара о свеобухватном решењу нуклеарног питања на Корејском полуострву“. (Оквирни споразум 1994, 1). Поред техничких питања и обавеза у вези са заменом реактора са графитним модератором у поседу ДНРК и са њима повезаним постројењима електрана са реакторима на лаку воду у САД. Споразум је такође предвиђао нормализацију политичких и економских

(HauteCouverture 2020) „до данас најамбициознији облик учешћа ЕУ у севернокорејској нуклеарној кризи у више од 25 година“. Овај аутор је такође сматрао учешће ЕУ у КЕДО „кључним искуством за разумевање и тренутне севернокорејске нуклеарне кризе и европске политике у овој области у протеклих 15 година“ и питањем које је „заправо обликовало европску безбедносну политику у североисточној Азији“. (HauteCouverture 2020). Главно питање када се ради о КЕДО и европском учешћу, био је финансијски допринос овом веома скупом подухвату, а финансије ЕУ углавном су коришћене за испоруке тешке нафте (Европски парламент 1999). ЕУ је учествовала у циљу унапређења безбедности у Азији и неширења нуклеарног оружја, али и спречавања Северне Кореје да Северној Африци обезбеди балистичке ракете или технологије нуклеарног оружја, делимично како би се надокнадила посвећеност Јапана у погледу безбедности у Европи, а делимично да би се омогућило европским компанијама, посебно онима у нуклеарном сектору, да имају користи од уговора које би КЕДО додељивао (Европски парламент 1999).

Секретаријат КЕДО је престао да постоји у мају 2006. године, али ова организација није одмах укинута. Уместо тога, Управни одбор ју је задржао као правно лице („статус празне љуске“), што би „заправо омогућило њеним члановима да подрже финансијска потраживања против ДНРК за финансијске губитке (који износе 1,89 милијарди америчких долара), да им пружи правну заштиту од потраживања за одговорност или надокнаду штете и да задрже власништво над инфраструктуром и другом имовином у ДНРК (Савет ЕУ 2025, 1). Споразуми између Еуратома и КЕДО су из тих разлога редовно обнављани у трогодишњим периодима, при чему је последњи био у новембру 2025. године, као плод ретроактивних преговора за временски оквир 2024-2027 (Савет ЕУ 2025).

Укључивањем у КЕДО, ЕУ се такође надала да ће добити нове ангажмане за свој сектор нуклеарне енергије. Међутим, иако је део Извршног савета, ЕУ

---

односа и обавезу САД да „пруже формалне гаранције ДНРК против претње или употребе нуклеарног оружја од стране САД“, док ће ДНРК „стално предузимати кораке за спровођење Заједничке декларације Севера и Југа о денуклеаризацији Корејског полуострва“. (Договорени оквир 1994, 3). Организација за енергетски развој Корејског полуострва (КЕДО) је потом основана ради спровођења договореног оквира у марту 1995. године, када су представници Сједињених Држава, Републике Кореје и Јапана потписали споразум („КЕДО повеља“) у Њујорку. Учешће Европе договорено је у јулу 1997. године потписивањем „Споразума о условима за приступање Европске заједнице за атомску енергију (ЕАЕЗ/Еуратом) КЕДО-у“, који је ступио на снагу 19. септембра 1997. године. Иницијативи се придружило и неколико других земаља: из Европе Пољска се придружила 1997. године, а Чешка Република 1999. године, док су друге дале финансијски допринос. КЕДО је престао да постоји 31. маја 2006. године, када је Управни одбор донео одлуку о окончању његовог мандата. Два лака реактора никада нису направљена.

није добила право вета у овој организацији. Северна Кореја је извршила своју прву пробу нуклеарног оружја у октобру 2006. године. Претходно се, у јануару 2003. године, Северна Кореја повукла из УННО, док је у јануару 2002. године амерички председник Буш прогласио да је део „Осовине зла“, размишљајући о могућој војној интервенцији, али је уместо тога одлучио да интервенише у Ираку. Међутим, разне дипломатске активности наставиле су се и након 2006. године, прво „преговорима шест страна“ који су завршени 2009. године, у којима Европљани нису учествовали, а касније углавном преко билатералних споразума са Јужном Корејом и САД. Читав подухват окончан је коначним уверењем Северне Кореје 2022. године да само поседовање нуклеарног оружја може да гарантује безбедност и одврати могући војни напад САД, као и потпуним недостатком учешћа ЕУ у одлукама по овом питању.

За разлику од безбедносних ангажмана са Индијом и Пакистаном заснованих на сарадњи, ЕУ од 2006. године примењује „политику критичког ангажовања“ са Северном Корејом, уз наметање рестриктивних мера и осуда. Претходно је то било повезано снажним дипломатским напорима и финансијском помоћи, док ЕУ сада изражава спремност да „сарађује са свим партнерима на промоцији смисленог дипломатског процеса који је усмерен на потпуну, проверљиву и неповратну денуклеаризацију Корејског полуострва“, уз напуштање постојећих нуклеарних програма, било ког другог оружја за масовно уништење и програма балистичких ракета (EEAS 2024). Приступ ЕУ према Северној Кореји усмерен је ка УН и оријентисан на поштовање резолуција Савета безбедности УН у вези са нуклеарним програмом Северне Кореје, при чему је прва, Резолуција 1718, усвојена 2006. године, убрзо након прве нуклеарне пробе Северне Кореје 9. октобра 2006. Исто тако, ЕУ од 2016. године има свој аутономни режим санкција против Северне Кореје, који је тренутно један од најрестриктивнијих (Европски савет 2026). Ограничења ЕУ када је реч о Северној Кореји укључују забране путовања, замрзавање имовине у трговини, роби и технологији, што би могло да помогне програму наоружања Северне Кореје (Европски савет 2026). ЕУ такође признаје будућа ограничења у смислу консензуса Савета безбедности УН о питању Северне Кореје, имајући у виду блиске односе Северне Кореје и Русије и све већи поларитет са Русијом и Кином. ЕУ стално повезује развој севернокорејског програма нуклеарног и балистичког наоружања са лошим животним условима у земљи и недостатком људских права и позива Северну Кореју да се поново придружи Споразуму о неширењу нуклеарног оружја (EEAS 2022).

ЕУ и Северна Кореја су водиле политичке дијалоге од 1998. године, односно све до 14. седнице која је одржана 2015. године, након чега је дијалог обустављен. ЕУ непрестано осуђује лансирање балистичких ракета Северне Кореје и позива на њено укључивање у режим неширења нуклеарног оружја као државе без нуклеарног оружја. Међутим, као и Индија, ДНРК је стално тражила признање, барем *de facto*, као државе са нуклеарним оружјем. У септембру 2022. године усвојила је закон којим је Северна Кореја проглашена државом са нуклеарним оружјем, што је статус

који се сматра „неповратним“, који искључује могућност било каквих даљих разговора о денуклеаризацији и омогућава јој да користи превентивни нуклеарни удар у циљу самозаштите (BBC 2022). Годину дана касније, Северна Кореја усваја уставни амандман којим се наводи да Северна Кореја „развија висококвалитетно нуклеарно оружје како би осигурала“ своја „права на постојање“ и „одвраћање рата“ (Reuters 2023). Став ЕУ по овом питању је да Северна Кореја, према Споразуму о неширењу нуклеарног оружја (EEAS 2023), „не може да има и да никада неће имати статус државе са нуклеарним оружјем“. За разлику од Индије и Пакистана, нуклеарне снаге ДНРК усмерене су на САД и њихове савезнике и партнере у региону, пре свега на Јужну Кореју и Јапан, због чега се углавном виде као претња међународном миру и безбедности, те се стога не могу толерисати. Борба против трилатералне сарадње између САД, Јужне Кореје и Јапана, коју је севернокорејски лидер Ким Џонг Ун (Kim Jong-un) означио као „азијску верзију НАТО“, приближила ју је Русији и додатно отуђила од ЕУ.

Северна Кореја представља знатно другачији случај у контексту политике ЕУ о неширењу нуклеарног оружја. Северна Кореја је најпркоснија нуклеарна држава која није потписала Уговор о неширењу нуклеарног оружја, пошто се из њега повукла 2003. године и извршила шест нуклеарних проба у периоду између 2006. и 2017. године, упркос резолуцијама Савета безбедности УН и разним санкцијама. У истом периоду, Северна Кореја се укључила у билатералне и мултилатералне преговоре, као што су Преговори шест страна и самити Трамп-Ким из 2018-2019, како би добила уступке у замену за делимичну денуклеаризацију. Међутим, ови напори су окончани проглашењем Северне Кореје 2022. године за „неповратно“ нуклеарну државу. Све ово је сузило простор за превентивно деловање ЕУ, њене мере против ширења нуклеарног оружја и сарадњу у области нуклеарне енергије и проширило могућност војне интервенције под вођством САД, упркос поседовању нуклеарног оружја. У јануару 2026. године, Северна Кореја је већ извршила две серије балистичких ракетних проба, при чему је прва била 4. јануара, дан након што су САД извршиле инвазију на Венецуелу и заробиле њеног председника Николаса Мадуре, иако се и даље уздржава од вршења седме нуклеарне пробе (Shin 2026). Са капацитетима MIRV (Multiple Independently Targetable Reentry Vehicle односно вишеструко независно усмерива повратна бојева глава) и хиперсоничних ракета, Северна Кореја представља све већу претњу за САД, које би очекивале да њени савезници буду у стању да подрже њену војну акцију.

Санкције ЕУ према Северној Кореји су опсежне и укључују ембарго на оружје, ограничења увоза и извоза одређене робе, замрзавање имовине, забране путовања и додатне економске и политичке притиске, као што су забране у погледу финансијских ресурса, луксузне робе и радне снаге у иностранству. Ове мере су први пут уведене 2006. године као одговор на прву нуклеарну пробу Северне Кореје и постепено су појачаване након накнадних нуклеарних и ракетних проба 2013, 2016, 2017. и 2019. године.

Временом се обим санкција проширио и обухватио широке забране и циљане акције против појединаца и правних лица. До руске инвазије на Украјину 2022. године, Северна Кореја је била земља са највише санкција од стране ЕУ (Novotná 2022, 185-201).

Недавне акције Северне Кореје у знатној мери су појачале тензије у Источној Азији и изазвале међународну забринутост. У фебруару 2025. године, севернокорејски лидер Ким Џонг Ун наредио је пуну нуклеарну готовост војних снага земље након тестирања крстареће ракете, чиме је сигнализирао посвећеност проширењу нуклеарних капацитета земље. Овај потез наишао је на критике Сједињених Држава, Јужне Кореје и Јапана, који га виде као фактор дестабилизације у региону. Поред тога, Северна Кореја је продубила своје војне везе са Русијом. У јуну 2024. године, две земље су потписале Свеобухватни споразум о стратешком партнерству, који укључује одредбе о међусобној одбрамбеној помоћи у случају оружане агресије (WENEWS 2024). Извештаји наводе да је Северна Кореја испоручила Русији преко 20.000 контејнера муниције, што је омогућило повећање ракетних удара на украјинску цивилну инфраструктуру. Заузврат, Русија је пружила технолошку подршку за побољшање ракетних капацитета Северне Кореје (Reuters 2025). На домаћем плану, Северна Кореја се фокусира на војну модернизацију, док међународна заједница наставља пажљиво да прати овај развој догађаја, позивајући Северну Кореју да се укључи у дијалог и деескалира тензије.

### ***Став ЕУ према кризи ширења оружја на Блиском истоку***

Кина, Русија, Пакистан и мрежа A.Q. Khan имали су велики утицај на развој иранског нуклеарног програма 1990-их, али су САД биле прве које су активно промовисале развој таквог програма на Блиском истоку кроз иницијативе као што је програм „Атоми за мир“. У оквиру ове иницијативе, Иран је, на челу са шахом, био главни прималац америчке помоћи усмерене на развој мирнодопске нуклеарне енергије. Након револуције 1979. године, Иран је ступио у непријатељске односе и са САД и са Израелом, што је додатно појачало њихов страх да би Иран могао да тежи развоју нуклеарног оружја. Међутим, како је ирански председник изјавио у јуну 2025. године, поводом разматрања повлачења из УННО у иранском парламенту, нуклеарно оружје би било супротно верском едикту врховног вође ајатолаха Алија Хамнеија (Reuters 2025). Накхавали и Костић (Nakhavali and Kostić 2026, 192) идентификују четири главне идејне варијабле које одређују могући развој иранског нуклеарног оружја: интересовање и политика спољних актера на Блиском истоку до 1970-их; тип режима и нова једначина „пријатељи-непријатељи“; однос носилаца власти према иранској прошлости и; политика нуклеарне енергије других актера у региону који се доживљавају као непријатељи иранског режима, при чему се истиче израелска политика нуклеарне неодређености.

Након терористичких напада у САД 11. септембра 2001. године, Иран је 2002. године заједно са Северном Корејом, означен као део „Осовине зла“. Уследило је откривање непријављених иранских нуклеарних постројења за обогаћивање уранијума, што је подстакло широко распрострањену забринутост да би Сједињене Државе могле покренути још једну војну интервенцију на Блиском истоку. ЕУ се укључила дипломатским напорима, који су прво резултирали Техеранском декларацијом у октобру 2003. и Париским споразумом у новембру 2004. године, који су били осмишљени тако да се позабаве иранским нуклеарним амбицијама кроз преговоре, а не конфронтацију (Европски парламент 2006). Овај споразум је пропао због неслагања око продужења обуставе иранских активности обогаћивања и конверзије (Mousavian, 2008, 174–180). Године 2005, одржане су нове рунде преговора између Ирана и Европске тројке односно Француске, Немачке и Уједињеног Краљевства, са циљем решавања међународне забринутости због иранског нуклеарног програма. Међутим, Иран је био све незадовољнији преговорима, уверен да ЕУ није успела да на адекватан начин призна његово право на мирнодопску нуклеарну технологију у складу са Споразумом о неширењу нуклеарног општег оружја. Иран је стално сматрао нуклеарну енергију својим „неотуђивим правом“ (Ahmadinejad 2005), што поставља суштинско питање граница између развоја цивилне и војне нуклеарне енергије. Иран се суочио са притисцима између 2006. и 2013. године, како је то предочено Савету безбедности УН, што је резултирало низом санкција које су увеле УН, заједно са САД, као и ембаргом ЕУ на његов нуклеарни програм. Истовремено, упркос неколико рунди преговора, попут преговора у Женеви и Истанбулу, дискусије су завршиле у ћорсокаку због инсистирања Ирана на праву да обогаћује уранијум и захтева Запада за његову потпуну обуставу (Alcaro 2018).

Сви претходни покушаји решавања иранског нуклеарног питања су пропали све док амерички председник Барак Обама није усвојио другачији приступ 2009. године, у потрази за дипломатским решењем са Ираном. У међувремену, Иран је, под председником Махмудом Ахмадинежадом и врховним вођом Алијем Хамнеијем, одлучио да се ангажује са САД у значајним преговорима. Током овог периода, у Оману је одржано више рунди незваничних разговора (Times of Israel 2013), што је вероватно поставило темеље за коначни нуклеарни споразум. Ситуација се драматично променила 2013. године када је реформиста Хасан Рохани постао председник Ирана, залажући се за платформу за решавање нуклеарне трке са Западом. Након усвајања Заједничког акционог плана у новембру 2013. године, те опсежних преговора у Бечу, Иран и земље П5+1, заједно са ЕУ, постигли су ЗСАП<sup>7</sup>, заједно са Споразумом о мапи пута између Ирана и ИАЕА. Само помињање формуле „Е3/ЕУ+3“ у тексту Уговора уместо формуле „П5+1“ сугерише настојање ЕУ да се представи као водећа дипломатска сила

у овом питању. ЗСАП је усвојен Резолуцијом 2231 СБ УН, што доказује приступ којем је ЕУ била више склона у решавању криза. У јануару 2016. године, ИАЕА је потврдила да је Иран испунио своје кључне обавезе у вези са нуклеарним програмом, што је потврдио и државни секретар САД. Сходно томе, САД и ЕУ су укинуле санкције Ирану у вези са нуклеарним програмом, како је наведено у споразуму (US Department of State, н.д.). Ипак, ЗСАП је кратко постојао. Када је Доналд Трамп преузео функцију председника САД у јануару 2017. године, више пута је критиковао овај споразум, називајући га „најгорим договором који је икада постигнут“ и тврдећи да није успео да спречи Иран да на крају развије нуклеарно оружје. Упркос напорима европских савезника, укључујући Француску, Немачку и Уједињено Краљевство, да убеди САД да остану у споразуму и реше забринутости дипломатским каналима, Трамп је 8. маја 2018. године објавио повлачење САД из ЗСАП (Бела кућа 2018). На ову одлуку је у великој мери утицао став Израела, чији је премијер Бенјамин Нетанијаху изјавио: „Убедили смо америчког председника [да изађе из споразума], а ја сам морао да се супротставим целом свету и овом споразуму.“ (Fulbright 2018). Повлачење је довело до тренутног поновног увођења америчких санкција Ирану.

Након Трамповог једностраног повлачења из ЗСАП, ЕУ је настојала да врати САД у споразум, истовремено охрабрујући Иран да остане посвећен истом циљу. Кључни напор био је INSTEX, трговински механизам који су успоставиле Француска, Немачка и Велика Британија (Е3) како би заобишле америчке санкције и олакшале трговину са Ираном. Поред тога, Макронов предлог, који је имао за циљ да Ирану обезбеди кредитну линију од 15 милијарди долара, није успео због потребе за одобрењем САД (Aftalion 2020). Истовремено, фрустрација Ирана је све више расла услед недостатка економских користи од ЗСАП, уз сматрање INSTEX-а недовољним. На крају, док је Европа покушавала да одржи споразум, INSTEX се показао углавном неефикасним због структурних проблема, прекомерног поштовања прописа од стране европских банака и свеобухватног утицаја америчких санкција.

<sup>7</sup> ЗСАП је требало да осигура да ирански нуклеарни програм буде искључиво мирнодопски и потврђује да „Иран ни под којим околностима никада неће тражити, развијати или стицати било какво нуклеарно оружје“. Предвиђао је „свеобухватно укидање свих санкција Савета безбедности УН, као и мултилатералних и националних санкција везаних за ирански нуклеарни програм, укључујући кораке у погледу приступа у областима трговине, технологије, финансија и енергетике“. (ЗСАП 2015, Преамбула). Иран се обавезао да ће своје активности везане за обогаћивање уранијума, укључујући заштићена истраживања и развој, обављати искључиво у постројењу за обогаћивање у Натанзу, те да ће одржавати ниво обогаћивања уранијума до 3,67% и да ће се у Фордову уздржати од било каквог обогаћивања уранијума и истраживања и развоја обогаћивања уранијума и од чувања било каквог нуклеарног материјала (ЗСАП 2015, тачка 5).

ЗСАП је истекао у октобру 2025. године, на Датум престанка, чиме су окончане мере ЕУ и Резолуција 2231 СБ УН, а све санкције су поново уведене на основу механизма „брзог враћања“ који је садржан у ЗСАП, иако су Русија и Кина покушале да одложе враћање санкција (Al Jazeera 2025b). Упркос значајним напорима ЕУ, Унија није била у стању да спроведе ефикасне мере за одржавање ЗСАП или да мотивише Иран да уђе у суштинскије преговоре. Поред ЗСАП, постоје још два инструмента за смањење ризика и разоружање које ЕУ подржава, а то су зона Блиског истока без нуклеарног оружја и другог оружја за масовно уништење и Центри изврсности за ХБРН заштиту.

Позиција ЕУ према Ирану додатно је ограничена након потписивања свеобухватног споразума о стратешком партнерству између Ирана и Русије у јануару 2025. године и иранске војне подршке Русији, укључујући испоруку дронова и друге војне опреме за рат у Украјини. Поред тога, односи ЕУ са Трамповом администрацијом остају напети, посебно у вези са безбедносним аранжманима као што су НАТО, помоћ Украјини и шира трансатлантска сарадња. Међутим, током претходне две деценије, ЕУ је доказала своју сталну потрагу за мултилатералним решењима за Иран заснованим на УН, али са немогућношћу да ефикасно реши основне узроке иранског настојања да изгради јаче капацитете, који се конвергирају око улоге САД и Израела на Блиском истоку. Иран је стално истицао политику „двоструких стандарда“ Запада према региону и доживљавао је непријављени нуклеарни арсенал Израела као значајну безбедносну претњу. Ирански званичници су доследно критиковали међународне организације због занемаривања нуклеарних капацитета Израела, посебно у поређењу са интензивним надзором који се намеће иранском нуклеарном програму, за који Техеран тврди да је у мирнодопске сврхе (Mansor 2025). Међутим, кључна разлика је у томе што је део Уговора о неширењу нуклеарног оружја, за који се очекује да буде испоштован, док Израел то не чини са политиком нуклеарне двосмислености.

У односима са Ираном, ЕУ је усвојила сличан приступ као и са Северном Корејом, покушавајући да преговара о мирном решењу, док је истовремено вршила притисак кроз накнадно наметање рестриктивних мера због снажног неслагања САД, истовремено га удаљавајући од регионалних актера. Као и у случају Северне Кореје, ЕУ је пратила ставове и мере Савета безбедности УН и Међународне агенције за атомску енергију, обликовала преговоре, док су се САД обавезале на строже акције, укључујући војну силу. Слично томе, неки аутори сматрају да се „Иран гура ка путу којим је кренула Северна Кореја: повлачење из Уговора о неширењу нуклеарног оружја и прелазак на отворено нуклеарно одвраћање“ (Mangi 2026).

ЕУ је 2022. године поновила своју одлучност да Иран „никада не сме да развије или набави нуклеарно оружје“ или развије интерконтиненталне балистичке ракетне капацитете и да ће „наставити да улаже дипломатске и политичке напоре како би се осигурало да Иран не набави нуклеарно оружје“, што је „кључни безбедносни приоритет“ ЕУ (Европски савет 2022).

У декларацији из 2025. године, да се Ирану никада не сме дозволити да набави нуклеарно оружје и да „мора да се придржава својих правно обавезујућих обавеза у погледу нуклеарне заштите према Споразуму о неширењу нуклеарног оружја“ (Европски савет 2025а, 3), дошло је до својеврсног преноса одговорности са Ирана, „који никада не сме да развије или набави нуклеарно оружје“, на међународну заједницу. Ипак, ЕУ или њене државе чланице нису учествовале у америчко-израелским војним акцијама против Ирана 2025. и 2026. године. Поштовање Уговора о неширењу нуклеарног оружја остаје од кључног значаја у односима ЕУ према иранском нуклеарном питању.

У марту 2026. године, САД и Израел су у рату са Ираном, гађајући не само циљеве везане за нуклеарни програм, већ и тражећи промену целог иранског режима. Ормуски мореуз је затворен за америчке бродове, а Иран изводи ракетне нападе на америчке базе у региону. Усред текућих преговора између Ирана и Сједињених Држава о будућности иранског нуклеарног програма из 2025. године, Израел 15. јуна покреће изненадни напад на Иран, усмерен на кључне војне личности и нуклеарне научнике у ономе што је изгледало као координисана кампања атентата и ваздушних напада (Al Jazeera 2025а). Имајући у виду да су нека од иранских нуклеарних постројења, попут Фордоуа, била дубоко под земљом и да су само САД имале могућност да до њих дођу, САД су 23. јуна 2025. године извршиле ваздушне нападе на постројења у Натанзу и Фордоуу користећи бомбе за разбијање бункера, познате као Масивни бојеви пенетратор (Massive Ordnance Penetrator), или GBU-57, коју је бацио бомбардер В-2 Spirit. Међутим, по завршетку непријатељстава, процењена количина од око 400 килограма уранијума обогаћеног до 60%, који је наводно складиштен на неоткривеној локацији, и даље је остала скривена, а није било међународне инспекције или верификације која би потврдила пуни обим штете на иранским нуклеарним постројењима. Осим тога, проблеми иранског програма балистичких ракета и његове подршке регионалним посредницима и даље су били ту, а Иран није био вољан да преговара о било каквим ограничењима онога што сматра својим сувереним правом и капацитетима самоодбране (Arguello 2026). На крају, у јануару 2026. године, Савет за спољне послове ЕУ уврстио је Корпус исламске револуционарне гарде (ИРГЦ) на листу терористичких организација и увео је нове рестриктивне мере појединцима и ентитетима који су директно укључени у репресију (EEAS 2026). Иран је узвратио проглашавајући војске ЕУ „терористичком групом“ (Al Jazeera 2026а), али су земље ЕУ одбиле да учествују у војним акцијама за деблокирање Ормушког мореуза и изјавиле да „то није њихов рат“ (Al Jazeera 2026б).

## Закључак

Рад се бавио истраживањем приступа ЕУ случајевима ширења нуклеарног оружја Индије, Пакистана и Северне Кореје, три државе које нису потписале Уговор о неширењу нуклеарног оружја, као и кризе ширења

на Блиском истоку, посебно у случају иранског нуклеарног програма. Компаративна анализа извршена је кроз три варијабле: учешће у мултилатералном режиму неширења нуклеарног оружја и постојање резолуција Савета безбедности УН у вези са конкретним случајем ширења или кршења међународних норми; главне разлоге за кризу ширења (перцепција непријатеља) и њен потенцијал за ескалацију, као и интересовање ЕУ за конкретна питања. Наш закључак је да је политика ЕУ о неширењу нуклеарног оружја била трослојна, а не искључиво нормативна или зависна од црсте режима.

Случајеви Индије и Пакистана показали су се прилично различитим од случајева Северне Кореје и Ирана, где готово да не постоје дипломатски напори ЕУ да постигне денуклеаризацију, већ је постојало очекивање да ове државе поштују норме неширења оружја у односима са другим актерима. То је првенствено због приоритета ЕУ да очува режим УННО, што је чини много више забринутом за случајеве повлачења или кршења Уговора, као што је у случајевима Северне Кореје и Ирана, него за непридржавање као што је у случају Индије и Пакистана, а могуће и Израела. Други слој забринутости ЕУ за политику неширења оружја јесте регионални, где ЕУ покушава да успостави равнотежу у регионалним нестабилностима, да измери потенцијал криза да покрену даље ширење оружја у региону и ниво спремности ових држава да сарађују на даљим напорима за неширење оружја. Треће, постоји димензија саме ЕУ, а то је њено унутрашње јединство, утицај на добробит ЕУ и жеља Уније да се изрази као глобална сила, као што је то случај у преговорима о ЗСАП.

Када је реч о Индији, ЕУ је позива да се придружи мултилатералном режиму неширења оружја као држава без нуклеарног оружја, али не примењује никакве рестриктивне мере или услове. Нуклеарно оружје Индије или Пакистана не помиње се у документима о сарадњи или заједничкој изјави, као ни у плановима акције. У случају Пакистана, ЕУ без нуклеарног оружја више нагиње ка политици балансирања у највећој могућој мери, остављајући у великој мери по страни свој приступ заснован на вредностима и правилима. ЕУ не користи рестриктивне мере да би приморала Пакистан да се придржава мултилатералног режима неширења оружја, за разлику од Северне Кореје и Ирана. Овде се показује значај регионалне и унутрашње димензије ЕУ у погледу њене политике неширења оружја.

У Северној Кореји, ЕУ примењује „политику критичког ангажовања“ уз наметање рестриктивних мера и осуда, али следећи пример УН. Приступ ЕУ према Демократској Народној Републици Кореји указује на посвећеност решењима усмереним ка УН и мултилатералним решењима, са фокусом на лоше животне услове и људска права, уз пружање финансијске и хуманитарне подршке. У овом случају, ЕУ је покушала да подржи мултилатерална решења и усвојила је политику строжих мера. Када је реч о Ирану, ЕУ је водила преговоре о мирном решењу вршећи притисак у комбинацији са дипломатским напорима. Овде је ЕУ следила ставове и мере

Савета безбедности УН и Међународне агенције за атомску енергију и прво тражила мултилатерална решења, али је позивала и на билатерални приступ. У оба случаја, Северне Кореје и Ирана, ЕУ препознаје будућа ограничења консензуса Савета безбедности УН, имајући у виду блиске односе између Северне Кореје и Ирана и Русије и све већи поларитет са Русијом и Кином.

**ИЗЈАВА ЗАХВАЛНОСТИ:** У овом раду представљени су налази студије која је израђена као део истраживачког пројекта „Србија и изазови у међународним односима у 2026. години“, који је финансирало Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије, а реализовао Институт за међународну политику и привреду, Београд, током 2026. године.

## References

- Aftalion, Marie. 2020. "INSTEX, a Game Changer?", *Vienna Center for Disarmament and Non-Proliferation*. [https://www.nonproliferation.eu/wp-content/uploads/2020/04/Marie-Aftalion-INSTEX-Paper\\_Final-1.pdf](https://www.nonproliferation.eu/wp-content/uploads/2020/04/Marie-Aftalion-INSTEX-Paper_Final-1.pdf).
- Agreed Framework. 1994. "Agreed Framework between the United States of America and the Democratic People's Republic of Korea", *The Korean Peninsula Energy Development Organization*, Geneva, October 21, 1994. <https://peace-maker.un.org/sites/default/files/document/files/2024/05/kp20us941021agreed20framework20between20the20us20and20dprk.pdf>.
- Ahmadinejad, Mahmood. 2005. "Address by H.E. Dr. Mahmood Ahmadinejad, President of the Islamic Republic of Iran, before the Sixtieth Session of the United Nations General Assembly", United Nations, September 17, 2005. <https://www.un.org/webcast/ga/60/statements/iran050917eng.pdf>.
- Al Jazeera. 2025a. "How does US military build-up off Iran compare to the June 2025 strikes?", *Al Jazeera*, January 29, 2025. <https://www.aljazeera.com/news/2026/1/29/how-does-us-military-build-up-off-iran-compare-to-the-june-2025-strikes>.
- Al Jazeera. 2025b. "Sanctions against Iran set to snap back after UN Security Council vote", *Al Jazeera*, September 26, 2025. <https://www.aljazeera.com/news/2025/9/26/u-n-security-council-rejects-last-ditch-effort-to-delay-iran-sanctions>.
- Al Jazeera. 2026a. "Iran designates EU armies 'terrorist groups' in retaliatory move", *Al Jazeera*, February 1, 2026. <https://www.aljazeera.com/news/2026/2/1/iran-designates-eu-armies-terrorist-groups-in-retaliatory-move>.
- Al Jazeera. 2026b. "European leaders reject military involvement in Strait of Hormuz", *Al Jazeera*, March 16, 2026. <https://www.aljazeera.com/news/2026/3/16/eu-leaders-reject-military-involvement-in-strait-of-hormuz-amid-war-on-iran>.

- Alcaro, Riccardo and Anisesh Bassiri Tabrizi. 2014. "Europe and Iran's Nuclear Issue: The labours and sorrows of a supporting actor". *International Spectator* 49 (3): 14-20.
- Alcaro, Riccardo. 2018. *Europe and Iran's nuclear crisis: Lead groups and EU foreign policy-making*. London: Palgrave Macmillan.
- Arguello, Ailin Vilches. 2026. "Iran Hardens Stance Ahead of US Nuclear Talks, Rejects Uranium Transfers and Ballistic Missile Limitations", *The Algemeiner*, February 3, 2026. <https://www.algemeiner.com/2026/02/03/iran-hardens-stance-ahead-us-nuclear-talks-rejects-uranium-transfers-ballistic-missile-limitations/>.
- Associated Press. 2025. "Israel strikes Iran's nuclear sites and kills top generals. Iran retaliates with missile barrages", *Associated Press*, June 18, 2025. <https://apnews.com/article/iran-explosions-israel-tehran-00234a06e5128a8aceb406b140297299>.
- BBC. 2022. "North Korea declares itself a nuclear weapons state", *BBC*, September 9, 2022. <https://www.bbc.com/news/world-asia-62845958>.
- Checkel, Jeffrey T. 1998. "The Constructivist Turn in International Relations Theory". *World Politics* 50 (2): 324-348.
- Cornish, Paul, Peter van Ham and Joachim Krause. 1996. "Europe and the challenge of proliferation". *Chaillot Paper* 24: 1-50. <https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/cp024e.pdf>
- Council of the EU. 2003a. "Council Common Position 2003/805/CFSP of 17 November 2003 on the universalisation and reinforcement of multilateral agreements in the field of non-proliferation of weapons of mass destruction and means of delivery", *Council of the EU*, Brussels, November 17, 2003, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32003E0805>
- Council of the EU. 2003b. "European Security Strategy. A secure Europe in a better world", *Council of the EU*, Brussels, December 12, 2003 <https://www.consilium.europa.eu/media/30823/qc7809568enc.pdf>.
- Council of the EU. 2008. "New lines for action by the European Union in combating the proliferation of weapons of mass destruction and their delivery systems", *Council of the EU*, December 17, 2008. <https://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2017172%202008%20INIT>.
- Council of the EU. 2025. "Recommendation for a Council decision approving the conclusion, by the European Commission, of the Agreement between the European Atomic Energy Community (Euratom) and the Korean Peninsula Energy Development Organisation (KEDO)", *Council of the EU*, November 10, 2025." <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15162-2025-INIT/en/pdf>.
- Denza, Eileen. 2018. "Non-proliferation of weapons of mass destruction." In: *Research Handbook on the EU's Common Foreign and Security Policy* edited by Steven Blockmans and Panos Koutrakos, 182-204. Cheltenham and Northampton: Edward Elgar Publishing.

- Dutta, Ankita. 2023. "Europe overcoming India's nuclear status", *Observer Research Foundation*, May 9, 2023. <https://www.orfonline.org/expert-speak/europe-overcoming-indias-nuclear-status>.
- EEAS. 2016. "A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy, Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe", *European External Action Service*, June, 2016. [https://eeas.europa.eu/archives/docs/top\\_stories/pdf/eugs\\_review\\_web.pdf](https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf)
- EEAS. 2019. "The European Union's Global Strategy: Three years on, moving forward", *EEAS*. [https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu\\_global\\_strategy\\_2019.pdf](https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_global_strategy_2019.pdf).
- EEAS. 2022. "DPRK and the EU", *EEAS*, January 18, 2022. [https://www.eeas.europa.eu/eeas/dprk-and-eu\\_en](https://www.eeas.europa.eu/eeas/dprk-and-eu_en).
- EEAS. 2023. "North Korea: G7 Foreign Ministers' Statement on the launch using ballistic missile technology", *EEAS*, August 24, 2023. [https://www.eeas.europa.eu/eeas/north-korea-g7-foreign-ministers-statement-launch-using-ballistic-missile-technology\\_en](https://www.eeas.europa.eu/eeas/north-korea-g7-foreign-ministers-statement-launch-using-ballistic-missile-technology_en).
- EEAS. 2024. "DPRK: Statement by the Spokesperson on the launch of a ballistic missile", *EEAS*, January 15, 2024. [https://www.eeas.europa.eu/eeas/dprk-statement-spokesperson-launch-ballistic-missile\\_en](https://www.eeas.europa.eu/eeas/dprk-statement-spokesperson-launch-ballistic-missile_en).
- EEAS. 2026. "Iran and the EU", *EEAS*, February 3, 2026. [https://www.eeas.europa.eu/eeas/iran-and-eu-0\\_en](https://www.eeas.europa.eu/eeas/iran-and-eu-0_en)
- EP Resolution 1998. "Resolution on nuclear testing by India and Pakistan", *European Parliament*, June 6, 1998. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:51998IP0604>.
- EU Council Decision. 2018. "Council Decision 2018/299 of 26 February 2018 promoting the European network of independent non-proliferation and disarmament think tanks in support of the implementation of the EU Strategy against proliferations of weapons of mass destruction", *EU Council*, February 26, 2018. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D0299&qid=1519892550595&from=FR>.
- European Commission. 2025. "Joint Communication to the European Parliament and the Council on a New Strategic EU-India Agenda", *European Commission*, September 17, 2025. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13016-2025-INIT/en/pdf>.
- European Council. 2008. "Report on the Implementation of the European Security Strategy - Providing Security in a Changing World", *European Council*, December 11, 2008. [https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms\\_data/docs/pressdata/en/reports/104630.pdf](https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/reports/104630.pdf).
- European Council. 2022. "Iran: Council approves conclusions", *European Council*, December 12, 2022.. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/12/12/iran-council-approves-conclusions/>.

- European Council. 2025a. "European Council meeting (26 June 2025) – Conclusions", *European Council*, June 26, 2025. <https://www.consilium.europa.eu/media/cjtb3oep/20250626-european-council-conclusions-en.pdf>.
- European Council. 2025b. "New Strategic EU-India Agenda – Council Conclusions (20 October 2025)", *European Council*, October 20, 2025. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14074-2025-INIT/en/pdf>.
- European Council. 2026. "EU sanctions against North Korea", *European Council*. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions-against-north-korea/>.
- European Parliament. 1999. "Report on the Agreement on terms and conditions of the Accession of the European Atomic Energy Community to the Korean Peninsula Energy Development Organisation (KEDO)", (C4-0483/97), European Parliament, February 26, 1999.
- European Parliament. 2006. "Iran and the Nuclear Non-Proliferation Treaty", *Briefing Paper*, August 30, 2006. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2006/381389/EXPO-AFET\\_ET\(2006\)381389\\_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2006/381389/EXPO-AFET_ET(2006)381389_EN.pdf).
- European Union. 2026. "EU-India: Towards A New Strategic Agenda", *European Union*. [https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/2026/documents/EU-INDIA\\_Factsheet\\_2026.pdf](https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/2026/documents/EU-INDIA_Factsheet_2026.pdf).
- Fulbright, Alexander. 2018. "In recording, Netanyahu boasts Israel convinced Trump to quit Iran nuclear deal", *Times of Israel*, July 17, 2018. <https://www.timesofisrael.com/in-recording-netanyahu-boasts-israel-convinced-trump-to-quit-iran-nuclear-deal/>.
- Gilinsky, Victor. 2026. "There is no nuclear genie going back in the bottle with North Korea", *Bulletin of the Atomic Scientists*, February 2, 2026. <https://thebulletin.org/2026/02/there-is-no-nuclear-genie-going-back-in-the-bottle-with-north-korea/>.
- Grand, Camille. 2000. "The European Union and the non-proliferation of nuclear weapons". *Chaillot Paper* 37: 1–51.
- Grip, Lina. 2025. "Learning Unit 14: EU Disarmament and Non-Proliferation", *The EU NPDC E-learning Course*. <https://nonproliferation-elearning.eu/learningunits/eu-disarmament-and-non-proliferation>.
- Haute Couverture, Benjamin. 2020. "A look back on KEDO: the European involvement", *Recherches & Documents, La Fondation pour la recherche stratégique*, December 2020. <https://frstrategie.org/sites/default/files/documents/publications/notes/2020/202020.pdf>.
- Herrera, Manuel. 2025. *The European Union's Nuclear Non-proliferation Policy*. London: Routledge.
- JCPOA. 2015. "Joint Comprehensive Plan of Action.", Vienna, July 14, 2015. <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/122460/full-text-of-the-iran-nuclear-deal.pdf>.
- Kostić Šulejić, Marina and Andrej Stefanović. 2023. "European arms control in crisis – understanding the sources, Russian position and future prospects". In:

- Eurasian security after NATO* edited by Dušan Proroković and Ekaterina Entina, 285-314. Belgrade: Institute of International Politics and Economics.
- Kostić Šulejić, Marina. 2024. *Vojna neutralnost i nuklearno oružje: Između posedovanja i zabrane*. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu.
- Kostić Šulejić, Marina. 2025. "'Nuclear sharing' in Europe: Between proliferation, control and elimination". *Nacionalni interes* 50 (1): 37-61.
- Kostić, Marina T. 2021. "European Union and the Weapons of Mass Destruction: Policy, Threat, Response". *Romanian Review of Political Sciences and International Relations* 18 (2): 135-155.
- Krepon, Michael. 2008. "LOOKING BACK: The 1998 Indian and Pakistani Nuclear Tests", *Arms Control Association*. <https://www.armscontrol.org/act/2008-06/looking-back-1998-indian-and-pakistani-nuclear-tests>
- Kristensen, Hans and Matt Korda. 2025. "World nuclear forces". In: *SIPRI Yearbook 2025*, 177-213. Oxford: Oxford University Press (on behalf of the SIPRI).
- Mangi, Adeel Abbas. 2026. "Iran, the Nuclear Non-Proliferation Treaty and sovereignty's price", *Asia Times*, February 3, 2026. <https://asiatimes.com/2026/02/iran-the-nuclear-non-proliferation-treaty-and-sovereigntys-price/>.
- Mansor, Muhamad Sayuti. 2025. "Sanctions for Iran, Silence for Israel: The Hypocrisy of Non-Proliferation", *International Institute of Advanced Islamic Studies*, September 24, 2025. <https://iaais.org.my/publications-sp-1447159098/articles/3509-sanctions-for-iran-silence-for-israel-the-hypocrisy-of-non-proliferation>.
- Menon, Shivshankar. 2016. *Choices: Inside the Making of India's Foreign Policy*. Washington, DC: Brookings Institution Press. <http://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctt1hfr205>.
- Mousavian, Seyyed Hossein. 2008. *Iran-Europe relations: Challenges and opportunities*. London: Routledge.
- Müller, Herald and Lars Van Dassen. 1997. "From cacophony to joint action: successes and shortcoming of the European nuclear non-proliferation policy". In: *Common foreign and security policy: The record and reforms* edited by Martin Holland, 52-72. London: Pinter.
- Müller, Herald and Michel, Alain. 1996. "The European Union". In: *European Non-proliferation policy: 1993–1995* edited by Herald Müller, 25-46. Brussels: European University Press.
- Müller, Herald. 2003. *Terrorism, proliferation: A European threat assessment*. Paris: European Union Institute for Security Studies.
- Nakhavali, Miad and Marina Kostić Šulejić. 2026. "The Proliferation Crisis in the Middle East – A view from Iran". *Romanian Review of Political Sciences and International Relations* 23 (1): 190-210.
- Novotná, Tereza. 2022. "Emotions and sanctions in EU-China and EU-North Korea policies". *Journal of European Integration* 46 (5): 707-727.

- Parekh, Aayush. 2026. "India's Quest for Nuclear Suppliers Group (NSG)", CAPSS, January 27, 2026. <https://capssindia.org/indias-quest-for-nuclear-suppliers-group-nsg/>
- Parrikar, Manohan and Jayita Sarkar. 2012. "The Franco-Indian Quest For An Independent Nuclear Policy, 1950-1974 – Analysis", *Eurasia Review*, October 12, 2012. <https://www.eurasiareview.com/12102012-the-franco-indian-quest-for-an-independent-nuclear-policy-1950%e2%80%901974-analysis/>.
- Portela, Clara. 2003. "The role of the EU in the non-proliferation of nuclear weapons", *PRIF Report* No. 65. <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep14528.1.pdf>.
- Portela, Clara. 2015. "The EU's evolving responses to nuclear proliferation crises", *Non-Proliferation Papers* No. 46. Stockholm: EU Non-Proliferation Consortium. <https://www.sipri.org/publications/2015/eu-non-proliferation-papers/eus-evolving-responses-nuclear-proliferation-crisis-incentives-sanctions>.
- Portela, Clara. 2020. "Revitalising the NPT: Preparing the EU for the tenth RevCon", *ISS*, brief 1, January 31, 2020. <https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Brief%201.pdf>.
- Price, David Helibron. 2014. *Stopping the Nuclear threat in Europe and South Asia*. Lulu.com.
- Reuters. 2023. "North Korea amends constitution on nuclear policy, cites US provocations", *Reuters*, September 28, 2023. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/north-korea-parliament-amends-constitution-enshrine-nuclear-policy-kcna-2023-09-27/>.
- Reuters. 2025. "Iran says parliament is preparing bill to leave nuclear non-proliferation treaty", *Reuters*, June 15, 2025. <https://www.reuters.com/world/middle-east/iran-foreign-ministry-says-parliament-is-preparing-bill-leave-npt-2025-06-16/>.
- Rizvi, Hasan-Askari. 2000. *Military, State and Society in Pakistan*. London: Macmillan.
- Rizvi, Hasan-Askari. 2001. "Pakistan's Nuclear Testing". *Asian Survey* 41 (6): 943-955.
- Rodgers, Joseph, Heather Williams, and Joseph S. Bermudez Jr. 2025. "Damage to Iran's Nuclear Program—Can It Rebuild?", *CSIS*, August 6, 2025. <https://www.csis.org/analysis/damage-irans-nuclear-program-can-it-rebuild>.
- Sauer, Tom. 2004. "Coercive diplomacy by the EU: the case of Iran". *Discussion papers in diplomacy* 93: 1–43.
- Shin, Mitch. 2026. "North Korea Fires Multiple Ballistic Missiles", *The Diplomat*, January 27, 2026.. <https://thediplomat.com/2026/01/north-korea-fires-multiple-ballistic-missiles/>.
- Smith, Michael E. 2004. "Institutionalization, policy adaptation and European foreign policy cooperation". *European Journal of International Relations* 10 (1): 95–136.

- Stojanović, Bogdan. 2020. "Nuklearna deproliferacija i politika EU prema neširenju oružja za masovno uništenje u kontekstu odnosa prema Indiji, Pakistanu, Iranu i Severnoj Koreji". *Međunarodna politika* 71 (1179-80): 23–47.
- The White House. 2018. "President Donald J. Trump is ending United States participation in an unacceptable Iran deal", *The White House*, May 8, 2018. <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/president-donald-j-trump-ending-united-states-participation-unacceptable-iran-deal/>.
- Times of Israel. 2013. "US freed top Iranian scientist as part of secret talks ahead of Geneva deal", *Times of Israel*, December 17, 2013. <https://www.timesofisrael.com/us-freed-top-iranian-scientist-as-part-of-secret-talks-ahead-of-geneva-deal/>.
- TPNW 2017. "Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons", *TPNW*, July 7, 2017, [https://treaties.un.org/doc/Treaties/2017/07/20170707%2003-42%20PM/Ch\\_XXVI\\_9.pdf](https://treaties.un.org/doc/Treaties/2017/07/20170707%2003-42%20PM/Ch_XXVI_9.pdf).
- UN Security Council. 1998. "Resolution 1172 (1998) / adopted by the Security Council at its 3890th meeting, on 6 June 1998", *United Nations*, June 6, 1998, <https://digitallibrary.un.org/record/255150?v=pdf>.
- US Department of State. 2026. "State Sponsors of Terrorism", *US Department of State*. <https://www.state.gov/state-sponsors-of-terrorism>.
- US Department of State. n.d.. "Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA)", *US Department of State*. <https://2009-2017.state.gov/e/eb/tfs/spi/iran/jcboa/index.htm>.
- Van Ham, Peter. 2011. "The European Union's WMD strategy and the CFSP: A critical analysis". *Non-Proliferation Papers* 2. Stockholm: EU Non-Proliferation Consortium. <https://www.jstor.org/stable/resrep05378?seq=1>.
- Wadwa, Anil. 2020. "The India – EU Summit: Implementation Remains the Key", *Vivekananda International Foundation*, July 22, 2020. <https://www.vifindia.org/article/2020/july/22/the-india-eu-summit-implementation-remains-the-key>.
- WENEWS. 2024. "Russia's Deepening Military Ties with North Korea Risk Escalation: Expert", *WENEWS*, June 28, 2024. <https://wenewsenglish.com/russias-deepening-military-ties-with-north-korea-risk-escalation-expert/>.
- World Nuclear Association. 2025. "Nuclear Power in Pakistan", *World Nuclear Association*. <https://world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-o-s/pakistan>.
- Wülbers, Shazia Aziz. 2011. *The Paradox of EU-India Relations*. Lanham: Lexington Books.
- Zhu, Mingquan. 1997. "The Evolution of China's Nuclear Nonproliferation Policy". *The Nonproliferation Review* 4 (2): 40–48.